

Ministerul Educației și Științei
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN MOLDOVA
FACULTATEA FINANȚE ȘI CREDIT

Teză anuală

“Riscurile creditării bancare”

Chișinău 1999

Plan:

Introducere	3
1. Relația risc-performanță bancară	6
2. Estimarea riscurilor bancare	13
2.1. Riscul de tranzacție	15
2.2. Riscul operațional	15
2.3. Riscul de lichiditate	16
2.4. Riscul de solvabilitate	18
2.5. Riscul de piață	19
3. Strategia și politica de creditare	20
3.1. Stabilirea politicii de creditare	20
3.2. Particularități ale politicii de creditare la B.R.D.	21
3.3. Crearea cadrului de aplicare a politicii	23
4. Metode de analiză și cuantificare a riscului în activitatea de creditare	26
4.1. Riscul individual de creditare	26
4.1.1. Analiza creditelor pentru persoane fizice	29
4.1.2. Analiza creditelor acordate persoanelor juridice	32
4.2. Riscul global de creditare	43
4.2.1. Principiile gestiunii riscului global de credit	43
4.2.2. Indicatorii riscului global de credit	44
4.3. Calitatea portofoliului de credite	45
4.4. Finanțarea riscului de creditare	48

Introducere

Fără a emite o judecată de valoare, putem spune că sistemul bancar reprezintă o industrie *dinamică, complexă* și foarte *reglementată*.

Sistemul bancar pe plan internațional este *dinamic* pentru că băncile se consolidează prin fuziuni, achiziții, dar și pe baza falimentului altor societăți bancare. Concentrarea sectorului financiar-bancar a devenit un fenomen curent, în timp ce în România este în plin proces de extindere.

Sistemul bancar este dinamic deoarece băncile oferă produse care sunt în competiție cu firmele non-bancare, firme care oferă servicii financiare, precum fondurile mutuale, societățile de investiții, societățile de leasing sau societăți de valori mobiliare.

Un alt aspect este ritmul dinamic datorat evoluțiilor tehnologice care îmbunătățesc serviciile bancare (din punct de vedere informatic, în primul rând).

În al doilea rând, sistemul bancar este *complex* datorită cunoștințelor tehnice care trebuie stăpânite pentru a înțelege instrumentele financiare precum cele de pe piața valutară, monetară și de capital (operațiuni derivate), dar și a sistemelor moderne de securizare a creditelor. Sistemul bancar este complex pentru că trebuie să gestioneze active și pasive din ce în ce mai structurate, mai elaborate.

În fine, sistemul bancar este strict *reglementat* de autoritatea bancară (Banca Națională) care este responsabilă de coerența funcționării acestui sistem foarte important în vitalitatea economică a unei țări.

În aceste condiții, în universul bancar, **numeroase riscuri au impact asupra profitabilității**. Aceste multiple surse ale riscului măresc numărul definițiilor date de economiști pentru riscurile bancare. În acest univers în care gestiunea cantitativă a riscurilor capătă o funcție foarte importantă, conceptele generice sunt din ce în ce mai folosite. Diferitele tipuri de riscuri trebuie să fie cu atenție definite, iar aceste definiții sunt baza pentru cuantificarea riscurilor și pentru implementarea unui sistem eficient de gestiune a lor.

În contextul relației risc-profitabilitate lucrarea de față și propune să definescă și să descopere fațetele unui mecanism eficient de gestionare a riscului de credit.

Particularizările tehnicilor utilizate în prezent în cadrul sistemului bancar românesc pentru gestionarea riscului de credit sunt exemplificate pe modelul Băncii

Române pentru Dezvoltare (B.R.D.), instituție bancară cu un renume de soliditate și experiență în domeniul creditării, ca fostă Bancă de Investiții.

Acordarea de credite este o funcție principală a băncilor. Nivelul general al riscului în creditare pe care o bancă este pregătită să îl accepte reprezintă o decizie executivă și reflectă atitudinea managerială. El privește obligațiile băncii față de depozitari săi și față de acționarii săi.

Postura conservatoare, prudența de creditare este în mare măsură împărțită între băncile din toată lumea și reflectă două țeluri esențiale ale managementului prudențial al unei bănci:

- nevoia de a proteja fondurile depozitarilor;
- nevoia de a aduce un venit rezonabil și stabil pentru capitalul acționarilor.

Banca are afaceri puternic echilibrate. Capitalul acționarilor se ridică tipic la numai 4-6% din totalul activelor băncii. Prin urmare, fiecare creștere, oricât de modestă a ratei creditelor neperformante în portofoliul de credite, va cauza un declin dramatic al veniturilor întoarse acționarilor. De asemenea un nivel al creditelor neperformante ridicat poate de asemenea să erodeze mult din capitalul care stă la baza activului băncii, la fel de bine cum este erodată încrederea publică în viabilitatea viitoare a băncii.

Urmînd calea tendințelor economiei globale, aria de cuprindere a activităților societăților bancare s-a extins atît pe piețele naționale cît și pe piețele internaționale.

Piețele financiare au devenit tot mai fragile, mult supuse hazardului. Acest fapt a condus la o creștere accentuată a incertitudinii și, în consecință, la multiplicarea riscurilor specifice aparatului bancar.

Numeroasele evenimente au arătat că problemele cu care se confruntă băncile rezultă din accentuarea riscurilor. Aceasta deoarece viitoarea evoluție a activelor cît și costul pasivelor nu poate fi prevăzută cu acuratețe.

Evoluțiile viitoare depind de evenimentele viitoare cum ar fi inflația, politica monetară și schimbările în produsul național brut.

Unii economiști consideră că la baza problemelor cu care se confruntă băncile se află *factorii macroeconomici*. Aceștia accentuează importanța riscului deoarece administrarea riscurilor reprezintă esența activității bancare și principala problemă cu care se confruntă acestea.

Alți economiști consideră că riscurile, a căror apariție face ca o bancă să devină insolubilă, depind de *variațiile nivelului veniturilor* prevăzute a se obține și *variația cheltuielilor* acoperite din veniturile încasate.

Din această perspectivă vom aborda aspecte legate de gestionarea riscurilor bancare, în relația pe care o au cu performanța bancară.

1. Relația risc – performanță bancară

Există în literatura de specialitate definiții diferite ale riscului, în funcție de punctul de vedere din care se face analiza riscului. Modul în care se face aprecierea riscului a devenit riguros.

În sens lingvistic, riscul reprezintă probabilitatea de producere a unui eveniment cu consecințe adverse pentru subiectul studiat. Expunerea la risc reprezintă valoarea actuală a tuturor pierderilor sau cheltuielilor suplimentare pe care le suportă sau le-ar putea suporta banca.

Riscul în activitatea bancară apare dintr-o multitudine de surse. Clasificările riscurilor sunt multiple. Deoarece orice încercare a unei bănci de a obține profit presupune riscuri, obiectivul unei bănci devine inevitabil acela de a maximiza profitul, menținând concomitent riscul la un nivel acceptabil.

Deoarece depunătorii și acționarii acordă o mare importanță veniturilor curente, băncile au o reală preferință pentru acele modele de obținere a profitului care arată o creștere stabilă în timp.

În ceea ce privește relația risc-profit, rentabilitatea capitalului (ROE – Return On Equity) și variația rentabilității capitalului (mai precis riscul ca rentabilitatea prognozată a capitalului să nu evolueze conform așteptărilor) sunt elemente cheie.

Analiza acestor două elemente oferă informații asupra administrării riscurilor și gestionării veniturilor și cheltuielilor.

Tabloul general de apreciere a performanțelor unei bănci, prin prisma raportului risc-profit, este prezentat în figura nr. 1.

După cum este ilustrat, rentabilitatea capitalului (ROE), din punctul de vedere al eficienței, poate fi structurat în:

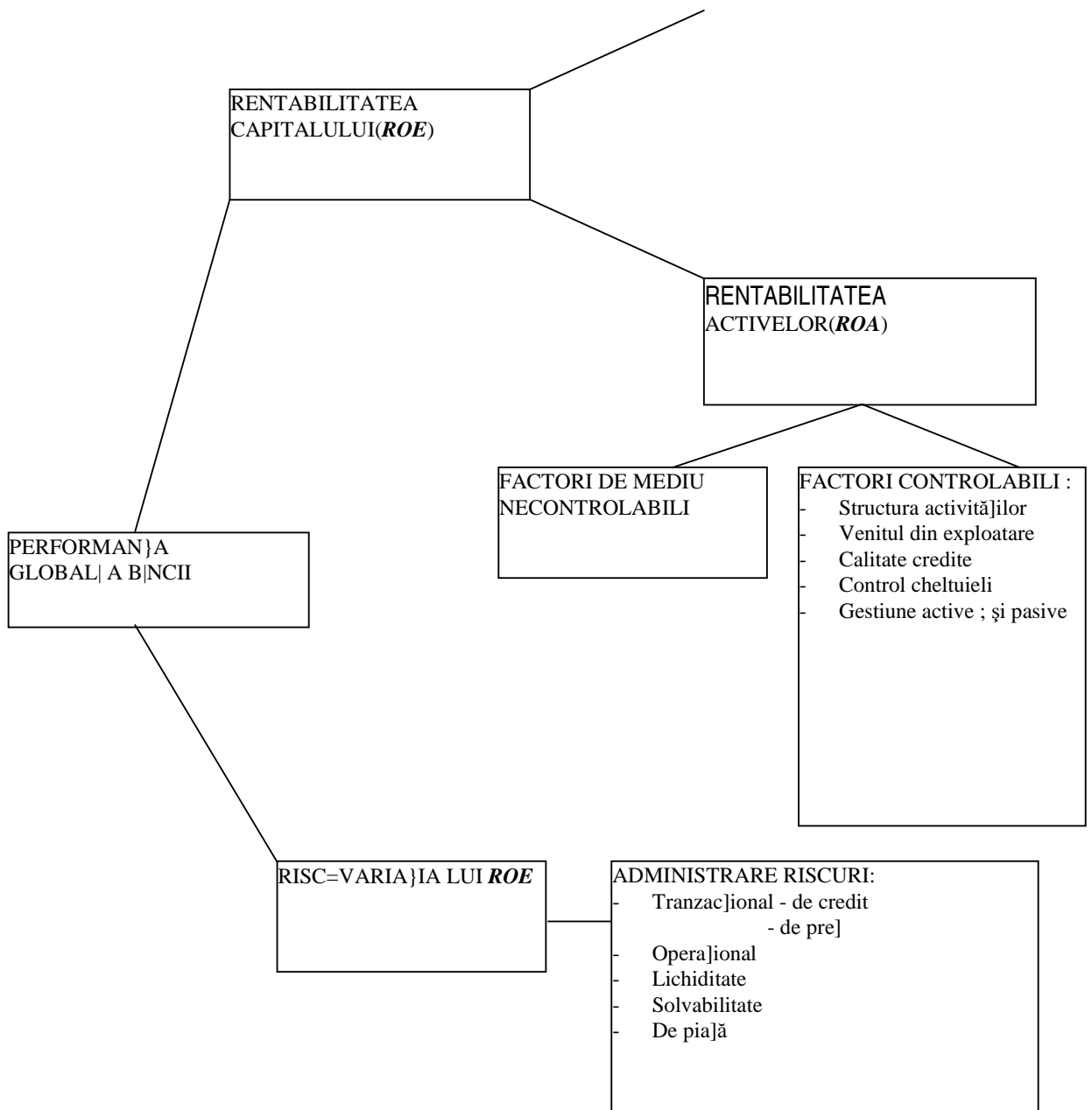
- rentabilitatea activelor (ROA - Return On Assets);
- gradul de adecvare a capitalului (EM – Equity Multiplier sau Leverage), denumit și grad de îndatorare sau de structura a capitalului.

Rentabilitatea capitalului este determinată în activitatea bancară de factori controlabili și de factori necontrolabili.

Factori controlabili asupra cărora băncile pot acționa prin pârghii specifice sunt :

- tipurile de activități desfășurate;
- venitul din exploatare;
- calitatea portofoliului de credite;
- cheltuielile;
- planificarea scadențelor în cadrul administrării activelor și pasivelor.

Figura nr. 1

Factorii necontrolabili, în general, sunt reprezentați de condițiile de bază privind cererea și oferta pe care băncile le înfruntă.

De exemplu, un factor necontrolabil este evoluția costurilor datorită atragerii resurselor și a veniturilor din dobânzile încasate asupra plasamentelor, adică expunerea la riscul ratei dobânzii. Deoarece variațiile reale ale ratei dobânzii sunt date de variații anticipate plus variații neprevăzute, variațiile anticipate trebuie incluse în portofoliul de decizii privind administrarea acestor riscuri. Corespunzător, numai variațiile neprevăzute pot afecta valorile finale ale rentabilității capitalului.

Păstrînd ordinea abordării din figura nr. 6, se prezintă în continuare un model de evaluare a ROE, care surprinde puncte cheie de administrare a riscurilor în activitatea bancară.

Această prezentare propune posibile căi alternative de evaluare a profitabilității băncii prin măsurarea interdependenței dintre ROE, ROA și EM.

Rentabilitatea capitalului (ROE) măsoară profitabilitatea din perspectiva acționarilor, Acesta oferă o măsură a profiturilor băncii din punct de vedere contabil per unitate monetară a capitalului propriu subscris.

Rentabilitatea capitalului (ROE) este definită ca:

$$\text{ROE} = \frac{\text{Venit net}}{\text{Capital propriu mediu}} \quad (1)$$

Dar, pentru o analiză elocventă, rentabilitatea capitalului poate fi descompusă în rentabilitatea activelor (ROA) și gradul de adecvare a capitalului (EM), simbolic fiind exprimată prin relația :

$$\text{ROE} = \text{ROA} \times \text{EM} \quad (2)$$

Rentabilitatea capitalului nu trebuie confundată cu profitabilitatea investiției, măsurată prin dividendele și prețul acțiunilor.

La rîndul său, profitabilitatea activelor (ROA) măsoară profiturile băncii per unitate monetară a activelor. ROA este definită ca raport între venitul net împărțit la media totalului activelor, deci poate fi exprimată prin relația :

$$\text{ROA} = \frac{\text{Venit net}}{\text{Total active mediu}} \quad (3)$$

În fine, gradul de adecvare al capitalului (EM) este factorul ce face din ROE un multiplu al ROA.

Gradul de adecvare al capitalului (EM) este definit ca raport între totalul activelor medii și capitalul propriu mediu, fiind exprimat de relația :

$$\text{EM} = \frac{\text{Total active medii}}{\text{Capital propriu mediu}} \quad (4)$$

Un nivel mai aprofundat de apreciere a rentabilității capitalului îl constituie defalcarea rentabilității activelor (ROA) în două componente :

* marja profitului (PM - Profit Margin)

* gradul de utilizare al activelor (AU – Assets Utilization).

Marja profitului reflectă profiturile per unitate monetară din totalul venitului din operațiuni.

Marja profitului (PM) este definit ca raport între venitul net și total venituri (venituri din dobânzi + venituri din alte surse decât dobânda - comisioane, taxe, speze aferente operațiunilor) fiind dată de relația :

$$PM = \frac{\text{Venit net}}{\text{Venit total din operațiuni}} \quad (5)$$

Gradul de utilizare a activelor (AU) exprimă totalul veniturilor din operațiuni per unitate monetară din totalul activelor mediu.

Gradul de utilizare al activelor (AU) este definit ca raport între total venit din operațiuni și media totalului activelor, fiind calculat după relația :

$$AU = \frac{\text{Venit total din operațiuni}}{\text{Total active mediu}} \quad (6)$$

La acest nivel de analiză, rentabilitatea activelor este dată de relația :

$$ROA = PM \times AU \quad (7)$$

Astfel, putem aprecia relația finală de calcul al rentabilității capitalului :

$$ROE = PM \times AU \times EM \quad (8)$$

Informațiile necesare pentru evaluarea acestor parametri ai profitabilității băncii sunt extrase din contabilitatea băncii astfel :

* din contul de profit și pierderi

> venit total

Venitul total este compus din :

- venituri din dobânzi și comisioane din activitatea de creditare
- venituri din dobânzi din activitatea de investiții (active financiare)
- venituri din taxe, speze, comisioane aferente serviciilor prestate
- alte venituri

> venitul net

Venitul net este calculat conform ecuației profitului, în care din venitul total

se scad valorile următoarelor componente :

- cheltuieli cu dobânda
- cheltuieli cu operațiuni și altele, și anume :
 - cheltuieli cu salarii
 - cheltuieli nete cu întreținerea
 - provizioane pentru pierderi din credite neperformante
 - alte cheltuieli cu operațiunile
- impozitul pe profit

* din bilanțul băncii (utilizând valorile medii)

> capitalul propriu mediu

Capitalul propriu conform legislației din țara noastră se compune din :

- capital social vărsat
- fondul de rezervă (constituit cf. art. 27 din Legea nr. 33/1991)
- fondul mijloacelor fixe
- fondul de dezvoltare
- alte fonduri constituite din profitul net.

> totalul activelor mediu

Totalul activelor este compus din :

- numerar și datorii
- active financiare (investiții)
- soldul creditelor
- alte active.

În concluzie acest model de evaluare a profitabilității băncii conține trei căi alternative de calcul, după cum au fost prezentate anterior :

- * analiza rentabilității capitalului (calcul ROE)
- * analiza rentabilității activelor (calcul ROA)
- * analiza marjei profitului (calcul PM).

Acești indicatori oferă diferite perspective asupra noțiunii de profitabilitate a băncii, toți având același numărător : venitul net, dar numitori diferiți, respectiv total capital propriu mediu, total active mediu și total venit din operațiuni.

Acest model de evaluare a profitabilității în relația sa cu riscul măsoară profitabilitatea din perspectiva acționarilor. Însă, are câteva deficiențe. De exemplu, rentabilitatea capitalului (ROE) poate să fie mare pentru că banca în cauză are un capital neadecvat.

Mai mult, o bancă ce are un capital neadecvat (capital negativ), dar are profit, prezintă un ROE negativ.

Din aceste motive, dezvoltând în adâncime aprecierea ROE prin desfășurarea în ROA și EM , aceste probleme dispar.

Evaluarea rentabilității activelor (ROA) este cea mai uzitată metodă pentru aprecierea performanțelor băncii, din perspectiva relației risc - profit. Această metodă dă o măsură a rezultatelor implicării activelor băncii în profitabilitate.

Mai mult, există un al treilea nivel de analiză, care desparte ROA în marja profitului (PM) și analiza gradului de utilizare a activelor (AU).

Componenta de calcul a marjei profitului analizează potențialul societății bancare de a stăpâni cheltuielile. Măsura potențialului băncii de a genera venituri se măsoară prin AU.

La acest nivel de analiză obiectivul este de a identifica elementele care stau la baza unei performanțe bune sau proaste. Astfel, se analizează tendințele (pozitive sau negative) și variația rentabilității realizate față de cea scontată. Se obține capacitatea de aplicare a măsurilor de remediere chiar asupra *sursei* care a permis realizarea riscului.

În concluzie, acest model de apreciere a raportului risc-profit oferă metode alternative. Dată fiind importanța activității de creditare prin ponderea portofoliului de credite în totalul plasamentelor băncii, calitatea portofoliului de credite reprezintă elementul cheie în analiza și măsurarea performanței globale a băncii.

Cauzele finale ale unei bune sau proaste performanțe sunt politicile băncii și personalul care duce la îndeplinire aceste politici.

Administrarea elementelor care influențează negativ performanțele băncii, care concură ca un risc de producere a unui eveniment nedorit să devină un eveniment cert, necesită în primul rând o revizuire a politicilor băncii și a personalului angajat în îndeplinirea acestora.

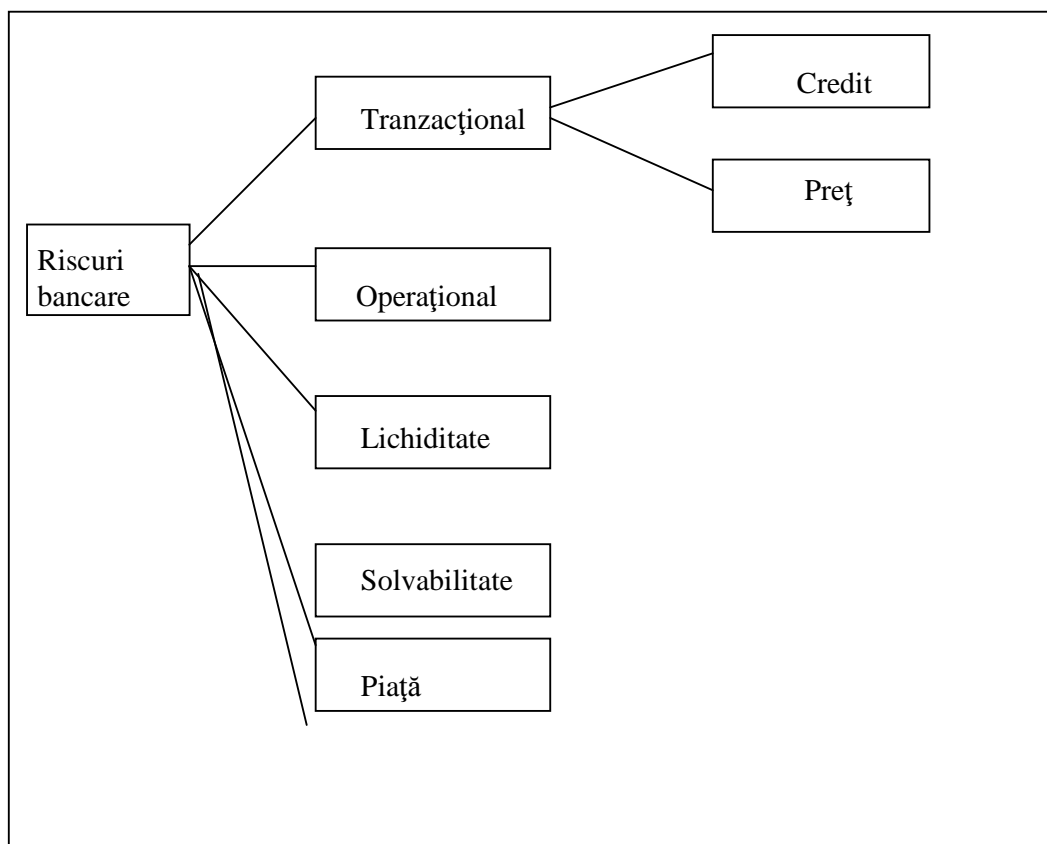
Evoluția indicatorilor ROE, ROA, EM în perioada 1994-1997 a fost prezentată în capitolul I al lucrării, atât pentru B.R.D., cât și pentru principalele bănci concurente, în măsura accesului la informații. Acești indicatori oferă un mecanism de măsurare a performanțelor, dar, în același timp, calitatea creditelor, controlul expunerii la riscul de credit, rămân elemente cheie în determinarea performanțelor bancare. Fără această calitate, monitorizată permanent, banca nu ar putea supraviețui pe termen lung.

1.2. Estimarea riscurilor bancare

În activitatea de gestionare a riscului trebuie să se aibă permanent în vedere că orice afacere implică un risc, dar cel mai mare risc este de fapt ignorarea riscului.

Riscul financiar apare în orice tranzacție operată de bancă. În orice tranzacție banca se expune unei pierderi potențiale. Cele mai importante componente sunt: riscul de tranzacție, riscul operațional, riscul de lipsă de lichiditate, riscul de insolvabilitate și riscul de piață, așa cum sunt prezentate în figura nr. 2.

Figura nr. 2

2. Riscul de tranzacție

Riscul tranzacțional poate fi împărțit în două componente: riscul de credit și riscul de preț. Schematic, aceste componente sunt prezentate în figura nr. 8.

Riscul de credit

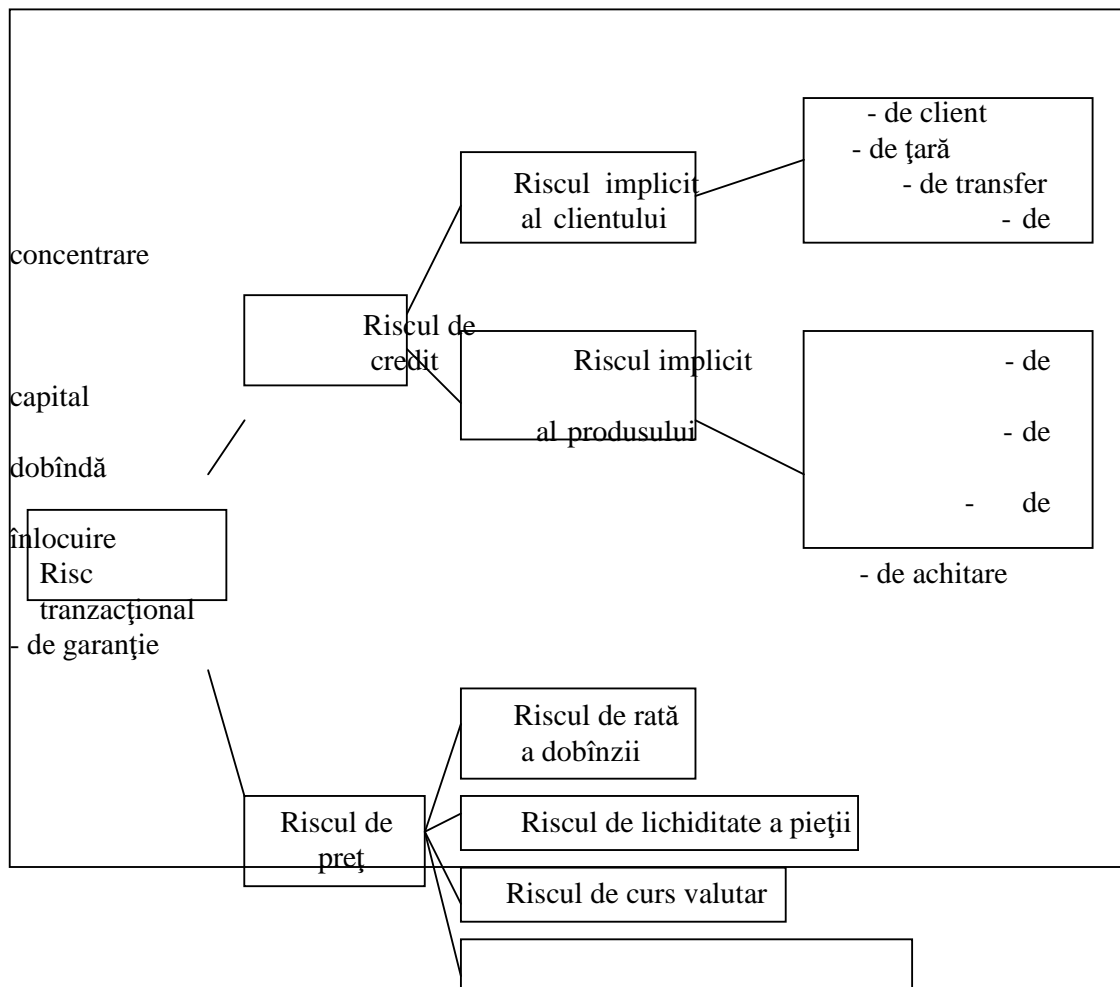
Riscul fundamental care trebuie controlat pentru o bancă, de al cărui control depinde succesul sau insuccesul său, este riscul de credit. Ca o extensie, termenul de credit este comun pentru orice tranzacție, de orice tip, dar este central pentru o bancă.

Marea majoritate a băncilor au o importantă pondere a veniturilor din creditare și din plasamente în general, în totalul veniturilor.

În cel mai simplu mod, riscul de credit poate fi definit: riscul ca partenerul de afaceri dintr-o tranzacție să nu evolueze conform termenilor și condițiilor din contractul inițial, acest fapt cauzând deținătorului de active pierderi financiare.

Cel mai utilizat exemplu pentru a explica riscul de credit este probabilitatea ca debitorul să nu ramburseze creditul. Totuși, este important de apreciat că expunerea la riscul de credit se extinde la o mare varietate de activități bancare, precum emiterea de scrisori de garanție bancară, avaluri (pentru cambii și bilete la ordin), operațiuni de factoring, forfetare, tranzacții de finanțare a comerțului internațional (deschidere de acreditive), tranzacții cu instrumente pe piața monetară, valutară și de capital (schimburi valutare, tranzacții futures, forward, options, swap, tranzacții cu titluri de valoare).

Figura nr. 3

Riscul de acoperire (hedging)

Natura expunerii la riscul de credit variază de la activitate la activitate, iar în multe cazuri, între diferitele stadii ale fiecărei activități. Pentru unele tranzacții (un credit de exemplu), întreaga sumă a tranzacției, inclusiv dobânda aferentă, reprezintă expunerea la riscul de credit. Pentru altele (de exemplu într-o tranzacție valutară forward), expunerea este de obicei limitată la valoarea diferenței dintre prețul negociat și prețul curent disponibil pe piață pentru executarea contractului. La maturitate, totuși, contractul forward are o scurtă perioadă de expunere la risc pentru întreaga sumă a tranzacției.

După cum este ilustrat, riscul de credit are două componente :

- riscul de bază al clientului (implicit), care este o estimare a probabilității ca o pierdere să apară în viitor;
- riscul inerent al produsului vândut de bancă, care este o estimare a pierderii monetare datorită dificultăților clientului.

Riscul de client este compus din următoarele riscuri :

- riscul legat de afacerea clientului, evaluat la probabilitatea ca acesta să nu își onoreze obligațiile față de bancă;
- riscul de țară, evaluat la probabilitatea ca toți sau cea mai mare parte a agenților economici dintr-o țară (inclusiv guvernul respectiv), să nu își onoreze obligațiile internaționale din aceleași motive;
- riscul de transfer, evaluat la probabilitatea ca o țară să nu poată sau să nu dorească să îndeplinească serviciul datoriei externe datorită unei perioade de dezechilibru a schimbului valutar;
- riscul de concentrare, care este estimat la probabilitatea de a suporta pierderi din din diversificarea neadecvată a portofoliului de credite pe termene, sectoare industriale, regiuni sau număr de clienți. Un volum semnificativ de credite pentru agenți economici care activează într-o industrie cu probleme constituie, de exemplu, un risc de concentrare.

Riscul inerent de produs cuprinde următoarele aspecte:

- riscul de capital și de dobândă, care reprezintă riscul ca băncii să nu-i fie rambursată suma totală a capitalului împrumutat și a dobânzii aferente, la data scadenței. Acest risc apare atît pentru portofoliul de credite înregistrat în balanța băncii, pe tipuri de produse de credit (descoperire de cont, linii de credit, credite pentru investiții, etc), cît și pentru angajamentele înregistrate în conturi extrabilanțiere, de evidență a scrisorilor de garanție emise, spre exemplu;
- riscul de înlocuire, evaluat ca un risc de produs care poate să apară în cazul produselor pe piața de capital, valutară, de exemplu pentru tranzacțiile forward, futures, options, este mult mai complex. Normal, doar o parte a sumei tranzacționate reprezintă expunere la risc. Riscul de înlocuire apare atunci cînd o parte din contracte nu evoluează la prețul scontat, iar banca trebuie să plătească o primă pentru a executa contractele la prețul negociat;
- riscul de achitare, evaluat ca riscul întîmpinat de bancă pînă la lichidarea tranzacției. Acest risc apare atunci cînd clientul nu își achită obligațiile sau le achită după data scadenței;
- riscul de garanție, reprezintă riscul ca valoarea garanțiilor să scadă astfel încît, în cazul extrem de executare a lor, banca să suporte o pierdere.

Aspecte legate de laturile semnificative ale riscului de credit vor fi detaliate în subcapitolul următor.

2.1 Riscul de preț

Principalul element de constituire a riscului de preț la care este supusă o bancă este riscul de rată a dobânzii, alături de riscul de curs valutar și riscul de acoperire (în operațiunile cu instrumente derivate).

Riscul ratei dobânzii este rezultatul activității de intermediere financiară. El reprezintă variația rentabilității capitalului unei bănci la modificările ratei dobânzii și exprimă posibilitatea ca ratele dobânzii să crească brusc în condițiile în care banca deține active cu o scadență mai lungă decât a pasivelor.

O măsură a riscului ratei dobânzii (Rrd) poate fi dată de următoarea expresie:

$$\text{Rrd} = \frac{\text{Active sensibile}}{\text{Pasive sensibile}} \times 100 \quad (9)$$

unde:

Activele sensibile reprezintă valoarea activelor cu dobânzi variabile.
Pasivele sensibile reprezintă valoarea pasivelor cu dobânzi variabile.

Rrd are un mare grad de dependență față de dobânda pieței.

Riscul de curs valutar este definit ca fiind probabilitatea ca o variație (adversă) a cursului valutar pe piață să ducă la diminuarea profitului net bancar. Valoarea riscului de curs valutar este semnificativă pentru toate băncile implicate în operațiuni valutare, atât pe cont propriu cât și pe contul clienților.

Legat de riscurile de preț, în special pe piețele monetară și valutară, *riscul de acoperire* se referă la modul cum sunt gestionate, în principal, operațiunile de anticipare și acoperire a riscului valutar prin metode specifice, între care primează folosirea instrumentelor derivate (hedging).

2.2. Riscul operațional

Riscul eficienței operării (riscul operațional, riscul de funcționare sau riscul de sarcină) exprimă probabilitatea ca banca să nu fie capabilă să satisfacă cererea de servicii a clienților în condiții de rentabilitate.

Riscul operațional poate fi apreciat din două perspective importante.

Pe de o parte, o perspectivă de exploatare, care privește:

- oferta și calitatea produselor și serviciilor bancare;
- calitatea respectării normelor și specificațiilor bancare;
- organizarea băncii (număr de direcții, sucursale, număr de angajați);
- profesionalismul (calitatea pregătirii) personalului;
- capacitatea conducerii de a evalua și controla cheltuielile generate de prestarea acestor servicii.

Pe de altă parte, riscul eficienței operării apare odată cu proliferarea fraudelor din sistemul bancar.

Aceste aspecte pot fi contracarate prin adoptarea unor norme de control preventiv bancar în domeniul operațiunilor de decontare cu și fără numerar, a

operațiunilor contabile în general (calculul dobânzii, comisioane), operațiuni de creditare, de derulare a împrumuturilor.

2.3. Riscul de lichiditate

Lichiditatea unei bănci este definită ca fiind capacitatea unei bănci de a onora la un moment dat, toate solicitările de plăți, în lei și în valută.

La B.R.D., sursele pentru asigurarea lichidității sunt :

- rezerve primare (conturi curente ale unităților băncii și ale Centralei deschise la B.N.R., banii lichizi din casierii);
- rezerve secundare (depozitele la alte bănci);
- rezerve terțiare (titluri de valoare ce pot fi transformate în lichidități pe piața secundară).

Lichiditatea băncii, atât în lei cât și în valută, este considerată foarte bună în măsura în care disponibilitățile în cont curent și numerarul din casierii sunt reduse la nivelul sau cât mai aproape de nivelul plăților de efectuat.

Riscul de lichiditate (risc de finanțare) exprimă probabilitatea producerii unei situații în care banca să fie incapabilă să-și finanțeze operațiile curente. El reprezintă incertitudinea că un activ al băncii nu poate fi vândut într-o anumită perioadă și la un anumit preț.

Asigurarea lichidității la B.R.D.

Asigurarea lichidității băncii se realizează de către :

- unitățile teritoriale, pentru numerarul din casierii, în lei și în valută;
- Centrala băncii, prin Direcția de Trezorerie, pentru disponibilitățile din contul curent deschis la B.N.R. și pentru disponibilitățile în valută în conturi curente deschise la băncile corespondente.

Activitatea de trezorerie asigură lichiditatea prin următoarele activități curente:

a) pentru activitatea în lei :

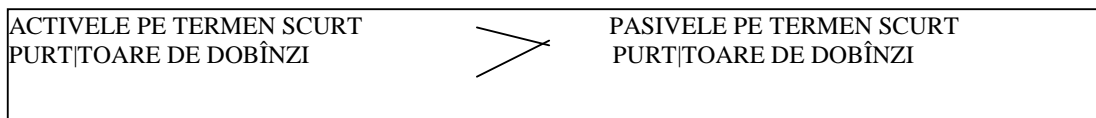
- preluarea, zilnic, în contul curent al Centralei băncii, a soldurilor (debitoare sau creditoare) existente în conturile curente ale unităților teritoriale cu cont curent deschis la sucursalele județene ale B.N.R.;
- preluarea, zilnic, în contul curent al unităților județene a soldului curent (debitor sau creditor) ale conturilor de corespondent deschise de unitățile din subordine la alte bănci comerciale;
- alimentarea casieriilor unităților teritoriale și respectiv depunerea la B.N.R. a numerarului existent peste plafoale stabilite de reglementările B.N.R.;
- monitorizarea disponibilităților existente în contul curent al Centralei băncii, cu scopul de a asigura rezervele minime obligatorii și de a evita înregistrarea de credite pentru descoperire de cont (overdraft).

b) pentru activitatea în valută:

- asigurarea disponibilului pentru plățile zilnice, utilizări de acreditive, constituiri de depozite colaterale;
- asigurarea viramentelor între bănci;
- calculul necesarului de valută pentru vânzări-cumpărări valută, cu scopul de a asigura încadrarea în poziția valutară;
- vânzarea-cumpărarea de numerar în funcție de necesități;

- atragerea/plasarea de resurse, în funcție de necesarul sau surplusul de disponibilități.

Corelația urmărită zilnic pentru evitarea riscului de lichiditate este :

Sistemul de indicatori folosit la B.R.D. pentru gestionarea riscului de lichiditate sunt prezentați în tabelul nr. 1.

Tabelul nr. 1

Scop	Indicator de gestionare
Managementul activelor (diminuarea riscului de credit)	<ul style="list-style-type: none"> • Total credite / Total plasamente • Credite riscante / Total plasamente • Depozite la alte bănci / Total plasamente • Titluri guvernamentale / Total plasamente
Managementul pasivelor	<ul style="list-style-type: none"> • Disponibilități în cont curent clienți / Total resurse • Depozite la termen ale clienților / Total resurse • Depozite ale altor bănci / Total resurse • Imprumuturi de la B.N.R. / Total resurse • Fonduri proprii / Total resurse • Credite nete / Resurse în conturi curente și depozite ale clienților

Tendența de înrăutățire a lichidității băncii prin analiza indicatorului credite/depozite este datorată ritmului mai mare de creștere a volumului de credite decât al depozitelor, după cum se poate observa din tabelul nr. 2.

Tabelul nr. 2

- în %

	1994	1995	1996	1997
Indicator Credite/Depozite	73,3	87,5	93,9	97,8

Sursa: Rapoarte anuale B.R.D. 1995-1997

În scopul menținerii lichidității, o atenție deosebită a fost acordată corelării permanente a termenelor resurselor atrase cu termenele plasamentelor, ceea ce s-a reflectat în creșterea ponderii depozitelor în totalul resurselor atrase de la clienți.

În ultimii ani s-a asigurat acoperirea integrală a creditelor pe termen mediu și lung cu resurse mai stabile din depozite la termen. Prin structura resurselor în lei s-a asigurat acoperirea integrală, exclusiv pe seama depozitelor la termen a plasamentelor în credite pe termen mediu și lung.

2.4. Riscul de solvabilitate

Riscul de solvabilitate (de faliment, de îndatorare sau de capital) al unei societăți bancare exprimă probabilitatea ca fondurile proprii ale băncii să fie insuficiente pentru a acoperii pierderile rezultate din activitatea curentă sau ca aceste pierderi să afecteze în mod negativ plasamentele creditorilor băncii.

În determinarea riscului de solvabilitate se disting două laturi determinante:

- a) este o funcție crescătoare raportată la masa creditelor acordate și la rata dobânzii.

Astfel, riscul de solvabilitate crește pe măsură ce dimensiunile creditului cresc.

Creșterea volumului de credite acordate conduce la creșterea accelerată a cazurilor de insolvabilitate. Un portofoliu mare de credite mărește numărul clienților împrumutați, potențiali insolvaibili.

Creșterea ratei dobânzii conduce la creșterea cazurilor de insolvabilitate a debitorilor băncii, deoarece cresc obligațiile beneficiarilor de credite. În plus, în general clienții apreciați ca riscanți au un regim specific de creditare specific cu dobânzi mai ridicate.

b) pe de altă parte, este o funcție descrescătoare raportată la oferta de credit.

Restrângerea ofertei de credite conduce la scăderea cazurilor de insolvabilitate, deoarece intervine o selecție pronunțată a clienților și, prin urmare, clienții cu solvabilitate îndoielnică vor fi excluși de la creditare.

Băncile fiind sensibile la riscul de solvabilitate, determină un prag dincolo de care nu vor mai forța acordarea de credite, independent de condițiile de dobândă extrem de avantajoase.

2.5. Riscul de piață

Modificarea condițiilor de pe piețele financiare pot afecta profiturile băncii prin trei canale de transmisie, cum sunt : modificarea structurii competiționale a pieței, modificarea tendințelor anumitor factori cum sunt ratele dobânzilor, cursul valutar, trendul anumitor indici de piață sau modificarea structurală a cererii și a ofertei.

Riscul de piață exprimă probabilitatea ca o variație a condițiilor de piață să afecteze negativ profitul băncii.

Acest risc afectează ansamblul operațiilor bancare, atât bilanțiere cât și extrabilanțiere. Factorii care conduc la creșterea riscului de piață sunt: gradul de concurență pe piețele financiare, liberalizarea cadrului legislativ de desfășurare a activității bancare, creșterea volatilității piețelor, inflația, extinderea folosirii noilor tehnologii și a noilor produse bancare.

3. Strategia și politica de creditare

Principalul obiectiv al băncii este de a maximiza veniturile obținute pentru acționarii săi în condițiile păstrării unor nivele acceptabile ale parametrilor de risc.

Acești parametri trebuie să fie determinați de Consiliul de Administrație (sau Comitetul Director), dar trebuie gestionați de Comitetul de Credit și de Comitetul de gestiune al activelor și pasivelor băncii.

Comitetul Director trebuie să pună în balanță nevoia de a crește valoarea acțiunilor băncii și apetitul pentru risc al băncii. Principalii parametri ai riscului sunt limitele de expunere care determină valoarea maximă pe care banca o va risca într-un sector de activitate. Cu scopul de a reduce la maxim riscul, Comitetul Director trebuie să dezvolte un set de reguli și proceduri care să fie adoptate în întreaga bancă.

Odată ce a fost determinată strategia de creditare, regulile și procedurile pentru managementul riscului de creditare, se pot formula politicile de creditare. Prima latură a politicilor de creditare este cea a Comitetului de Credit, care conduce și controlează dezvoltarea portofoliului de credite al băncii.

În continuare, politica de creditare are o latură de management al activității de creditare, care este amplificată de către Comitetul de Credit într-un manual de proceduri de creditare. Acest manual de proceduri asigură adoptarea politicilor de creditare în întreaga bancă.

Strategia și politicile de creditare sunt parte integrantă a planului de afaceri al băncii. Planul de afaceri propune un cadru pentru :

- analiza tendințelor actuale ale pieței și a competitorilor;
- analiza poziției pe piață a băncii și performanța operațională;
- stabilirea obiectivelor pentru îmbunătățirea performanțelor și a profitului;
- panificarea utilizării resurselor pentru a exploată oportunitățile și a maximiza profitul.

3.1. Stabilirea politicii de creditare

Politica de creditare trebuie să fie punctul cheie în misiunea Comitetului Director de a gestiona portofoliul de credite, de a opera în condiții de expunere controlată la riscul de credit. Din practica Țărilor în curs de dezvoltare volumul creditelor în totalul plasamentelor deține o pondere semnificativă, constant de aproximativ 60% din totalul activelor. Veniturile din dobânzi încasate la plasamentele în credite sunt de asemenea foarte aproape de 50% în fiecare an, în ultimul an coborând sub această valoare.

Politica de creditare reprezintă ansamblul principiilor, normelor, procedurilor și standardelor generale în care se desfășoară activitatea de creditare, definind cadrul în care banca acordă credite pentru toate categoriile de clienți, precum și sistemul de gestionare a riscului asociat creditării. Politica de creditare acționează ca un ghid general, care este consultat de către inspectorii, autorități bancare sau pentru audit. Ea trebuie să urmărească:

- plasarea resurselor de care dispune banca în condiții de rentabilitate maximă;
- selectarea cu obiectivitate a cererilor de creditare astfel încât să fie onorate toate cererile justificate din punct de vedere economic;
- actualizarea permanentă a conținutului său.

Cadrul de stabilire a politicilor de crediare a uneia din bănci poate fi prezentat astfel:

Tabelul nr. 3

Determinarea strategiei și a politicilor de creditare la B.R.D.	Politici de creditare privind :	Responsabilități
	<ul style="list-style-type: none"> • Organizarea departamentului de credite • Stabilirea limitelor cadrului de creditare • Evaluarea cererilor de credit • Stabilirea prețului creditului 	Comitetul Director
	<ul style="list-style-type: none"> • Autorizarea creditului • Monitorizarea riscului de credit • Recuperarea creditelor 	Departamentul de credite Unitățile teritoriale

O politică de creditare formulată cu grijă și bine administrată conduce la: înțelegerea clară, la toate nivelele organizatorice, a obiectivelor și parametrilor activității de creditare; posibilitatea menținerii unor standarde de credite corespunzătoare; evitarea riscurilor excesive pentru bancă; evaluarea corespunzătoare a oportunității afacerilor.

3.2. Particularități ale politicii de creditare la B.R.D.

Politica de creditare a Băncii Române pentru Dezvoltare stabilește:

- principiile generale pe baza cărora este concepută aceasta;
- limitele maxime de expunere sectorială și pe client;
- politica de prețuri, respectiv costul creditului;
- principiile de aprobare a creditelor și de delegare a competențelor;
- principiile de evaluare a creditelor, de analiză a capacității de rambursare, de garantare a creditelor, precum și proceduri de urmărire a creditelor;
- principiile de revizuire și clasificare a creditelor, precum și determinarea necesarului de provizioane specifice de risc.

Politica B.R.D. susține o atitudine de promovare a creditului către clienții considerați a avea capacitatea reală de rambursare și de îndeplinire a obligațiilor la termen.

Scopul activității de creditare este de a utiliza fondurile băncii în active performante, prin asigurarea de produse și servicii de calitate clienților, pentru toate solicitările de credite care îndeplinesc standardele acceptate prin Normele de Creditare ale băncii și care asigură menținerea profitabilității băncii.

Obiectivul declarat al politicii de creditare este de sprijini reforma economică și a asigura o profitabilitate ridicată și pe termen lung pentru bancă, atât prin creșterea

portofoliului de credite cât și prin menținerea unui nivel bun și foarte bun al calității creditelor.

Strategia B.R.D. pe termen mediu stabilește pentru domeniul de creditare, obiectivele băncii și modul de realizare a acestora.

Principalele obiective strategice vizează:

- continuarea politicii prudențiale conservatoare prin orientarea activității de creditare către sectoare viabile ale economiei;
- restructurarea portofoliului de clienți și consolidarea poziției B.R.D.-ului pe piața bancară în strânsă corelare cu condițiile concrete de restructurare a sectoarelor economice;
- elaborarea unor criterii selective privind atragerea de noi clienți corporativi avînd în vedere performanțele financiare, perspectivele de dezvoltare, viabilitatea sectorului în care activează;
- creșterea implicării B.R.D. în dezvoltarea sectorului privat, precum și susținerea agenților economici cu activitate de export prin crearea de produse noi care să satisfacă cerințele acestora și respectiv atragerea clienților către B.R.D.;
- diminuarea gradului de risc al portofoliului de credite;
- creșterea gradului de lichiditate al portofoliului de credite.

Activitatea de creditare are la bază prudența bancară, ca un criteriu fundamental de politică bancară ce caracterizează întreaga activitate. Fiecare decizie de acordare a unui credit trebuie să se bazeze pe o analiză detaliată a propunerii, luînd în considerare atît aspectele financiare cît și cele nefinanciare, și aplicînd principiile creditării în mod sistematic.

Principiile reglementează întregul proces de creditare și anume: primirea și analiza cererilor de credit, procesul de analiză al creditului, întocmirea și păstrarea dosarelor de credit, precum și controlul și urmărirea creditelor.

Principiile generale pe baza cărora este concepută activitatea de creditare a B.R.D. sunt:

- Asigurarea unei creditări în concordanță strictă cu strategia generală a băncii;
- Alocarea fondurilor băncii în active de bună calitate, în scopul protejării depozitelor clienților și al creșterii profitabilității capitalului acționarilor;
- Acordarea de credite numai în condițiile în care este asigurată rambursarea ratelor și plata dobînzilor aferente, coroborat cu un risc de creditare (riscul de neplată din partea clientului, plus riscul de a nu putea obține suma necesară prin valorificarea garanției, plus riscul de țară) cît mai redus. Acest lucru va proteja profiturile viitoare ale băncii împotriva deteriorării cauzate de anumite pierderi din credite sau de alte costuri legate de urmărirea mai dificilă a unor clienți;
- Acoperirea nevoilor de credite ale segmentelor de piață și categoriilor de clienți convenabili pentru bancă, utilizînd proceduri și tehnici moderne de marketing;
- Urmărirea permanentă și strictă a situației clienților, în mod deosebit a acelor care indică o deteriorare a activității lor, cu consecințe negative asupra serviciului datoriei către bancă;
- Limitarea expunerii pe ramuri, sectoare și clienți, reducînd tot mai mult creditarea în condiții de profitabilitate redusă pentru bancă.

Pentru a asigura o profitabilitate optimă a capitalului și a celorlalte surse proprii ale băncii, în condițiile unui nivel acceptabil de risc, banca va urmări să dețină un portofoliu de credite echilibrat, structurat armonios pe diferite sectoare de piață, pe

tipuri de produse de creditare și pe termene variate de acordare, corelat cu o politică prudentă în materie de lichiditate, bazată pe natura și termenele resurselor atrase în bancă.

Pe măsura îmbunătățirii situației economice de ansamblu și a relansării procesului investițional în țara noastră, banca va urmări valorificarea experienței sale de fostă Bancă de Investiții, prin implicarea în finanțarea unor proiecte de interes național, acordând o atenție deosebită discutării prealabile a politicilor elaborate de instituțiile de resort pentru realizarea unor asemenea investiții.

Autoritatea de creditare a fost delegată de Adunarea Generală a Acționarilor Consiliului de Administrație, care la rândul său a delegat competențe de aprobare a creditelor Comitetului Director. Competența de aprobare se exercită la fiecare nivel numai când expunerea pe un client sau grup de clienți este în interiorul nivelului respectiv de competență. Expunerile de creditare care depășesc un nivel de competență, sau care nu se conformează politicii de creditare, se vor prezenta nivelului superior de autoritate, acesta fiind responsabil pentru evaluarea acestor cazuri, în vederea luării unei decizii sau formulării unei recomandări.

Normele de creditare elaborate într-o formă clară și flexibilă, conțin procedurile specifice de aplicare a principiilor statuate în politica de creditare, având ca scop aplicarea unitară a regulilor de creditare în întreaga rețea de unități teritoriale ale băncii. Ele definesc principiile de analiză diferențiate în funcție de natura clienților și a categoriilor de credite punând accent deosebit pe latura preventivă privind riscul în creditare.

3.3. Crearea cadrului de aplicare a politicilor de creditare

Cu scopul de a pune în aplicare strategia și politicile de creditare, Comitetul Director determină funcțiile pe care trebuie să le îndeplinească departamentul de credite (Direcția de Credite).

Lista funcțiilor determinante ale departamentului de credite este următoarea:

- stabilirea competențelor de creditare, la nivelul Centralei și la nivelul unităților;
- analiza noilor cereri de credite;
- autorizarea facilităților de credit;
- monitorizarea facilităților de credit;
- raportarea expunerii la riscul de credit și a performanței portofoliului;
- raportul performanțelor creditului în domeniul operațional;
- verificarea profitabilității facilităților de credit;
- managementul expunerii cu probleme;
- participarea la stabilirea prețului necesar de credit;
- participarea la stabilirea necesarului de provizionane specifice de risc;
- controlul riscului global de creditare;
- verificarea respectării politicilor de creditare;
- colaborarea cu Direcțiile de Trezorerie, Economică și Comitetul de gestiune a activelor și pasivelor;
- pregătirea personalului.

Factorii care determină structura organizațională a unui departament de credite sunt

- :
- produsele și serviciile oferite de bancă;
- mărimea băncii și dispersia geografică;
- modul de raportare în departamentul de credite;

- profilul portofoliului de credite;
- cultura legată de controlul creditului;
- sistemul informațional de management.

Din aceste puncte de vedere există două moduri de a organiza un departament de credite, fiecare cu avantajele și dezavantajele sale . Funcțiile fiecărui nivel organizațional, prezentate comparativ pe cele două tipuri de organizare sunt prezentate în tabelul nr. 4.

Pentru un departament de credite centralizat, avantajele sunt :

- dimensiuni reduse ale departamentului;
- concentrarea experienței;
- personal redus necesar la nivel regional;
- controlul facil al respectării politicilor de creditare.

Dezavantajele sunt :

- îndepărtarea de client;
- sensibilitate redusă la condițiile locale de piață;
- mai multă birocrație; timp suplimentar pentru conducerea unităților regionale;
- calitatea scăzută a personalului regional;
- îndepărtare de unitățile teritoriale și mediul local.

Tabelul nr. 4

FUNCTIILE DEPARTAMENTULUI DE CREDITE	Departament centralizat			Departament descentralizat		
	Centrala	Zonala	Sucursala	Centrala	Zonala	Sucursala
• Marketing	♦		♦			♦
• <i>Discuții legate de aplicația de credit, documente necesare</i>	♦		♦	♦	♦	♦
• Menținerea datelor despre credite	♦			♦	♦	♦
• Evaluarea cererii de credit	♦			♦	♦	♦
• Evaluarea expunerii la risc	♦					♦
• Negocierea contractului de credit	♦					♦
• Stabilirea limitelor	♦			♦		
• Autorizarea creditului	♦					♦
• Considerarea limitelor globale	♦			♦		

• Tragerea din credit		◆	◆		◆	◆
• Monitorizarea rambursărilor	◆	◆	◆		◆	◆
• Actualizarea datelor despre credit	◆		◆			◆

Sursa : Revista B.R.D. nr. 2/1997 – p.9

Pentru un departament de credite descentralizat , avantajele sunt următoarele :

- autonomie locală - reducerea timpului de conducere în procesul decizional;
- senzitivitate la condițiile locale de piață;
- sisteme de comunicare/raportare mai puțin complicate;
- mai puține raportări la Centrală;
- apropiere față de client.

Dezavantajele unui departament descentralizat sunt următoarele :

- riscul de eroare decizională și de control;
- personal de credite suplimentar.

4. Metode de analiză și cuantificare a riscului în activitatea de creditare

Gestiunea riscului de credit presupune luarea în considerare a două aspecte principale:

- riscul de credit pe client;
- riscul de credit pe întreg portofoliul de credite al băncii.

4.1. Riscul individual de creditare

Posibilitățile de cuantificare a riscului individual de creditare sunt structurate pe trei paliere de analiză :

- la nivel de tranzacție;
- la nivel de client;
- la nivel de garanție (colateral).

Acordarea unui credit poate fi în general descrisă ca fiind procesul prin care o anumită valoare este împrumutată unui potențial debitor care desfășoară o anumită activitate, acceptându-se un risc financiar asupra posibilității ca acea entitate/persoană să nu fie capabilă în viitor să-și achite obligațiile.

Toate aceste nivele de analiză a riscului se află într-o strânsă legătură, fiind necesar să fie bine cunoscute în vederea aprecierii riscului de ansamblu pe care îl implică creditul respectiv. Înțelegerea în profunzime a tuturor componentelor identificabile și cuantificabile ale riscului general (de ansamblu) dă posibilitatea comparării acestuia cu recompensa viitoare și, în acest sens, a luării deciziei de acordare sau nu a creditului respectiv.

a) La nivelul tranzacției este necesară identificarea, înțelegerea și acceptarea tuturor aspectelor funcționale și operaționale ale riscului implicat. El cuprinde:

- natura și structura afacerii;
- implicațiile juridice, politice, economice și practice vis-a-vis de împrumutat;
- orice alte circumstanțe care pot afecta sau schimba riscul în sine.

Foarte important în riscul tranzacției este cunoașterea naturii și structurii afacerii propuse de client, și anume: tipul de credit, scopul pentru care este solicitat creditul, termenul pe care se acordă, sursa de rambursare a creditului (identificabilă sau neidentificabilă), mecanismul prin care se face plata din sursa de rambursare, calitatea sursei de rambursare, natura, valoarea și gradul de lichiditate a fiecărei garanții oferite de client.

Calitatea sursei de rambursare este o componentă de mare importanță în cunoașterea și comensurarea riscului, de aceea este preferabil ca banca să încheie tranzacții în care sursa de rambursare să fie identificabilă (poate fi analizată calitatea acesteia și urmărit mecanismul prin care debitorii clientului efectuează plățile).

Pentru minimizarea riscului asumat de către bancă, ofițerul de credite trebuie ca, în funcție de performanțele financiare ale clientului, să propună acestuia acel produs de credit care să implice un risc cât mai mic din partea băncii.

b) Palierul de analiză a clientului presupune asumarea de către bancă a riscului că la data scadenței clientul nu-și va putea achita obligațiile față de bancă.

Creditul constituie, din perspectiva băncii, un plasament cu un risc cunoscut și asumat în vederea obținerii unui profit, iar din punct de vedere al clientului o sursă de

finanțare necesară desfășurării, continuării, dezvoltării sau restructurării activității acestuia. Banca trebuie să fie convinsă, în urma analizei pe care o efectuează asupra datelor istorice și a prognozelor financiare, că debitorul are posibilități să-și achite obligațiile în viitor.

Este necesară înțelegerea și evaluarea tuturor componentelor vis-a-vis de client, precum și a activității desfășurate de acesta în vederea stabilirii unei opinii prudente vizînd posibilitățile de rambursare ale acestuia. Această opinie va trebui să ia în considerare nu numai o primă sursă de rambursare pentru plata obligației, ci și o posibilă sursă secundară de plată.

c) Analiza garanției se bazează pe incertitudinea băncii asupra posibilității de a-și recupera creanțele din ultima sursă pe care o are la dispoziție, după epuizarea tuturor celorlalte căi.

Gestionarea riscului garanției presupune *două nivele de analiză*:

c1) cel al *cuantificării valorii garanției înainte de acordarea creditului*, în procesul de elaborare a deciziei de creditare.

Modul în care se constituie garanția, direct de la client sau indirect de la altul care îl garantează pe acesta implică forme diferite de identificare și cunoaștere a riscului. Pentru bancă calitatea girantului este la fel de importantă ca și calitatea clientului garantat, banca asumînu-și în felul acesta un risc egal cu acela al clientului care beneficiază direct de credit.

c2) cel al *lichidării garanției* în cazul în care banca va trebui să procedeze la executarea acesteia.

Procesul de preluare a controlului asupra garanției necesită timp, iar la sfîrșitul acestui proces, dacă nu va fi posibil ca această garanție să fie vîndută la un preț care să acopere datoria, banca va obține foarte puțin sau nimic din executarea ei. În momentul în care banca ia în garanție active și consideră că s-ar putea să nu fie capabilă să le realizeze la un preț care să acopere datoria într-un timp scurt după încheierea procesului legal, atunci riscul trebuie identificat și evaluat cît mai corect înainte de aprobarea creditului.

Garanțiile trebuie să reprezinte ultima sursă de rambursare a creditului care să se utilizeze numai în cazul în care nu mai există alte posibilități de rambursare a acestuia și a plății dobînzii.

Din punct de vedere al riscului de credit implicat de tranzacțiile dintre bancă și clienții săi, se apreciază cele mai sigure garanții sunt: garanțiile emise de Guvernul României sau de guvernele altor țări de categoria A cu risc 0%, garanțiile emise de bănci de categoria A și depozitele colaterale cu risc 20%. Urmează apoi, alte tipuri de garanții, ca de exemplu ipoteci cu risc 50%, diferite tipuri de gajuri cu risc între 50-100%.

Procesul care stă la baza cuantificării riscurilor individuale este analiza de credit.

Analiza creditului este procesul de evaluare a riscului creditării (de insolvabilitate a debitorului). În cazul fiecărei noi cereri de credit trebuie să se compare cheltuielile cu cîștigurile, atît din punct de vedere calitativ, cît și cantitativ.

Analiza *cantitativă* duce la fundamentarea unei decizii obiective privind expunerea băncii la risc. Ea are la bază o serie de activități specifice cum ar fi: strîngerea, prelucrarea și interpretarea informațiilor referitoare la client, informații de care banca poate dispune (analiza datelor financiare, perspectivele evoluției viitoare a activității clientului, evaluarea capacității de rambursare prin analiza bugetului de

venituri și cheltuieli, evaluarea capacității debitorului de a face față unor situații neașteptate).

Analiza *calitativă* presupune stîngerea și actualizarea tuturor informațiilor referitoare la responsabilitatea financiară a debitorului, determinarea scopului real al contractării creditului, identificarea riscurilor cu care se poate confrunta debitorul și aprecierea seriozității și implicării debitorului în respectarea angajamentelor asumate față de bancă.

Banca va angaja relații de creditare cu clienții a căror bonitate a fost dovedită fie prin evoluția relațiilor anterioare, fie prin recomandările unor clienți reputabili, a unor bănci de renume sau prin alte surse acceptabile care să asigure condițiile de evaluare a riscului în funcție de :

1. **CARACTER** - dorința și hotărîrea clientului de a-și îndeplini obligațiile ce decurg din relațiile de creditare cu banca;
2. **CAPITAL** - asigurarea unui grad corespunzător de participare a clientului cu surse proprii la desfășurarea activității economice și respectiv la finanțarea obiectului creditării, în vederea împărțirii riscului într-o proporție acceptabilă pentru bancă;
3. **CAPACITATE** - deprinderi manageriale și abilitatea clientului de a produce venituri în vederea onorării obligațiilor asumate, demonstrată prin rezultatele activităților anterioare și previzionată prin fluxul de numerar;
4. **CONDIȚII** - conjunctura economico-financiară actuală și de perspectivă a ramurii sau subramurii din care face parte clientul, avînd în vedere și condițiile specifice ale pieței de în care acesta își desfășoară activitatea;
5. **COLATERAL** - existența unor garanții care să poată fi utilizate pentru rambursarea creditului, în cazul în care veniturile previzionate nu sunt realizate.

Se apreciază că principalele puncte slabe în gestiunea riscului de creditare sunt unele de ordin intern: selecția defectuoasă a dosarelor (interviu inadecvat, documentația incorectă, necunoașterea activității clientului, analiza financiară necorespunzătoare, garantarea insuficientă a creditului) și supravegherea internă necorespunzătoare a evoluției calității debitorilor. Acestea pot fi diminuate printr-o analiză riguroasă a conținutului, prin clasificarea clienților din punct de vedere al calității pe bază de punctaj, dubla avizare a deciziei de creditare și stabilirea unei marje corespunzătoare a dobînzii percepute.

Avantajele pentru bancă în cazul aprobării cererii de credite sunt: venituri din dobînzii, comisioane bancare, taxe de întocmire- analiză a dosarului, imagine bună pe piață, fidelitatea clienților față de bancă, stabilirea de relații cu noi clienți etc.

De regulă, analiza creditului se face: înainte de decizia de acordare a creditului, dar trebuie avut în vedere faptul că banca nu se rezumă la acordarea unui credit, ea urmărind să aibă relații de durată cu clientul (debitorul), acesta la rîndul său modificîndu-și în permanență capacitatea de rambursare a creditului. Deci, analiza de credit trebuie să fie o supraveghere permanentă, un proces de actualizare continuă.

4.1.1. Analiza creditelor acordate persoanelor fizice

În activele bancare creditele acordate populației (pentru construcții de locuințe și case de vacanță, pentru cumpărări de autoturisme, pentru nevoi gospodărești și pentru bunuri de folosință îndelungată) au o pondere mică. Ele presupun însă, un volum mare de activitate și de cheltuieli.

Identificarea și evaluarea riscului de creditare presupune analiza **nevoii de finanțare** (verificarea justificării cererii de credit) și analiza **cererii de creditare** (evaluarea calității debitorului apreciată din punct de vedere al mărimii și stabilității veniturilor).

Riscul de creditare depinde în primul rând de riscul de nerambursare. Cauzele care pot determina insolvabilitatea debitorului sunt:

- *obiective* - țin de evoluția mediului în care acesta operează;
- *subiective* - țin de caracterul debitorului, de măsura în care este dispus să-și achite obligațiile față de bancă înaintea altora.

Protecția băncii pentru limitarea cauzelor ce duc la insolvabilitatea clientului se realizează astfel:

- pentru *cauzele obiective* prin analiza și prognoza condițiilor economice, diversificarea portofoliului de clienți din punctul de vedere al sectorului de activitate, diversificarea teritorială, stabilirea mărimii creditului acordat și a ratelor de rambursat în funcție de mărimea veniturilor totale nete ale persoanelor respective;
- pentru *cauzele subiective* prin urmărirea modului de funcționare a conturilor pe care le au deschise la societatea bancară clienții vechi, solicitarea de garanții reale și personale.

În ceea ce privește noii clienți, aceste informații nu sunt accesibile, banca fiind dezavantajată în aprecierea calității clientului. În acest caz analiza revine exclusiv angajatului băncii și presupune o doză mare de subiectivitate, datorită faptului că acești funcționari pentru a nu fi acuzați de favoritism, tind să fie extremi de prudenți. Astfel, un număr semnificativ de clienți vor fi eliminați datorită lipsei de informații.

Evaluarea creditelor pentru a determina riscul trebuie să aibă în vedere următoarele: onestitatea și integritatea solicitantului, istoricul relațiilor sale cu banca, stabilitatea veniturilor sale primare, a locului de muncă și a rezidenței, dacă sursele de venit ale clientului prezente și viitoare sunt de încredere, scopul pentru care este solicitat creditul, suma și natura celorlalte obligații ale clientului, factorii externi ce pot influența capacitatea de plată a clientului, valoarea garanției.

Etapele de analiză

Etapele de analiză privind acordarea creditului sunt de complexități diferite, în funcție de categoria din care face parte debitorul și de nivelul creditului solicitat.

I. Pentru a analiza capacitatea de rambursare a creditului se parcurg următoarele etape:

- A. La momentul acordării se întocmește “Fișa personală de evaluare - SCORING” a împrumutatului, iar punctajul obținut trebuie să se încadreze în punctajul obținut pentru categoria A de credit. La acordarea creditelor de mică valoare se poate folosi numai bugetul de venituri și cheltuieli al familiei.
- B. La determinarea quantumului ratei lunare (credit+dobânda aferentă) se are în vedere ca acesta să nu depășească 1/3 din venitul lunar net al împrumutatului conform art. 409 alin. B din Codul de procedură civilă. În situațiile în care rata solicitată depășește acest volum, se va solicita un girant plătitor și se va completa un angajament de plată de către solicitantul creditului.

- C. Pe baza punctajului realizat și având în vedere veniturile nete pe care solicitantul le realizează se va stabili după caz disponibilitatea băncii de a proceda la negocierea creditului sau imposibilitatea ei de a acorda creditul.
- II. Dacă rezultatul analizei capacității de rambursare este favorabil, se trece la negocierea și acordarea propriu-zisă a creditului. În acest caz, etapele de parcurs sunt următoarele:
- După prezentarea documentației de credit (adeverința de salariu a clientului și a giranților, situația patrimonială, rezultatul verificării faptice a garanțiilor mobiliare și/sau imobiliare evaluate), ofițerul de credite întocmește un referat în care prezintă obiectivele urmărite și rezultatul investigațiilor și în care va face precizări cu privire la volumul, destinația, termenul final de rambursare al creditului, nivelul dobânzilor, modalitatea de acordare, angajare și rambursare a creditului, rezultatul verificării faptice a garanției, concluziile și propunerile lui.
 - Referatul ofițerului de credite este prezentat apoi șefului serviciului de credite și conducerii unității bancare pentru avizare. Dacă decizia este nefavorabilă se va comunica în scris solicitantului motivul refuzului, iar dacă este favorabilă se procedează la completarea documentației cu contractul de credit și cu situația garanțiilor asiguratorii.
 - După perfectarea contractului de credit și semnarea lui de către persoanele autorizate, ofițerul de credite va comunica operatorului de la ghișeu valoarea creditului aprobat și destinația sa.
 - Perioada de angajare a creditului este prevăzută în contract. În cazul neangajării integrale a creditului aprobat în cadrul termenului prevăzut, banca va întrerupe creditarea și va recalcula în mod corespunzător numărul și cuantumul ratelor scadente.

III. Urmărirea și controlul rambursării creditului se face de către ofițerul de credit.

În cazul acordării creditului în numerar se va urmări justificarea acestuia prin bonuri, facturi, chitanțe.

Procedura de urmărire în derulare a creditelor acordate persoanelor fizice, în vederea minimizării riscului se realizează pe cale amiabilă și/sau prin executare silită astfel:

În situația în care, în perioada de derulare a creditului nu se achită ratele în termenele prevăzute sau există informații că persoana fizică nu-și respectă obligațiile cu privire la existența și păstrarea garanțiilor, precum și la valoarea lor, ofițerul de credite va trece la verificarea, garanției creditului și a garanției colaterale. În funcție de rezultatul verificării garanției, se va continua procedura pe cale amiabilă sau prin executare silită. Dacă informațiile se confirmă, se va proceda la declararea creditului scadent anticipat și la declanșarea acțiunii de recuperare a sa. În cadrul întrevederilor ce vor avea loc între client și ofițerul de credite se vor analiza cauzele care au dus la întârzierea rambursării și se va stabili posibilitatea de rambursare a creditului din veniturile proprii ale clientului sau ale giranților. Ofițerul de credite va căuta să afle nivelul veniturilor lunare ale acestora, dacă aceștia au credite la alte bănci, dacă se pot efectua popririi lunare din veniturile lor. În situația în care creditul se va rambursa, dosarul creditului în dificultate va fi clasat. Dacă nu există posibilități de rambursare, creditul va fi trecut la credite restante, dobânda se va majora și se va întocmi “dosarul creditului neperformant”, comunicându-se totodată debitorului declanșarea procedurii de executare silită.

IV. Gestiunea preventivă a riscului client

Din punct de vedere organizatoric, dosarele de credite sunt tratate de două compartimente specializate și relativ independente:

- ghișeul bancar, “serviciul de relații cu clienții – front office”, unde se depune dosarul de credit, se face analiza cererii de credit și se ia decizia de acordare sau respingere a dosarului;
- compartimentul de credite al clienților individuali, “back office”, unde se primesc dosarele acceptate.

Dosarele de credit acceptate sunt gestionate la grămadă până în momentul în care apare un eventual incident, adică un client nu face plata. În acest moment cei de la Back Office sunt obligați să ia legătura mai întâi cu Front Office-ul și apoi cu clientul pentru găsirea de soluții. Noile condiții se retransmit apoi la Back Office. Dacă din diferite motive, fie nu se mai dă de urma clientului, fie nu se ajunge la nici o înțelegere, dosarul se transmite la serviciul de recuperare a creditelor - Departamentul Credite Neperformante.

Gestiunea preventivă a riscului clientului se bazează pe următoarele:

- aprecierea dosarelor de credit și a calității debitorului numai din punctul de vedere al riscului clientului nu și al celui de nerambursare;
- actualizarea permanentă a bazei de date referitoare la client;
- o analiză simplă, clară care să înlocuiască vechea modalitate de analiză a dosarelor;
- urmărirea îmbunătățirii imaginii băncii care trebuie să apară acum ca un consilier al clientului;

și presupune:

- definirea bazei de date și a portretului robot al clientului;
- stabilirea indicatorilor sintetici ce fundamentează decizia de creditare și care sunt supuși operației de actualizare;
- proiectarea situațiilor de ieșire și modul de semnalare al abaterilor;
- aprecierea abaterilor în funcție de limitele de toleranță stabilită pentru fiecare din indicatorii calculați anterior;
- reactualizarea periodică sau prin excepții a informațiilor despre client (această etapă depinde de client, deoarece el furnizează datele).

Această procedură de gestiune preventivă a riscului clientului și cea de Credit Scoring reprezintă avantajele maxime ale băncii din punct de vedere al rentabilității.

4.1.2. Analiza creditelor acordate persoanelor juridice

Evaluarea și gestionarea riscului în procesul de creditare a persoanelor juridice presupune, de asemenea, **analiza nevoii de finanțare și a cererii de credit**. De aceea se vor parcurge următoarele etape:

- I. Analiza capacității de rambursare a creditelor
 - Analiza nonfinanciară
 - Analiza economico - financiară a activității
- II. Întocmirea referatului pentru promovarea dosarului de credit

III. Negocierea, aprobarea creditelor și încheierea contractelor de credit

IV. Urmărirea și controlul derulării creditelor

I. Analiza capacității de rambursare

Creditarea agenților economici se efectuează atât pe baza analizei elementelor nonfinanciare cât și a activităților economico - financiare realizate și prognozate.

Analiza capacității de rambursare a creditelor solicitate de către persoanele juridice comportă un grad de complexitate ridicat, datorită sumelor mari de bani care fac obiectul creditului, cât și unor factori conjuncturali care pot influența negativ activitatea firmei sau chiar falimentarea sa.

O condiție primordială în acordarea acestor credite este cunoașterea clientului solicitator de credite și a activității desfășurate de acesta.

1. **Analiza nonfinanciară** presupune constituirea unei baze de informații de natură economică, socială, politică, de producție, de piață care permite formarea unei imagini asupra clientului solicitator de credit și cunoașterea fenomenelor ce pot genera riscuri în activitatea sa.

Evaluarea și limitarea riscurilor în activitatea de creditare, precum și determinarea expunerii băncii față de debitor presupune identificarea și examinarea riscurilor nonfinanciare. Cunoașterea în ansamblu a factorilor nonfinanciar și interpretarea lor corectă, alături de analiza financiară și aspectele legate de garanțiile asiguratorii este foarte importantă în luarea deciziei de creditare a agenților economici.

Factorii nonfinanciar pot fi externi sau interni. Cei externi sunt independenți de agenții economici și țin de cadrul macroeconomic, de tendințele legislative, sociale și politice, iar cei interni se referă la aspecte proprii de care depinde activitatea agenților economici și cuprind:

- *sectorul de activitate* (locul agentului economic în ramura de activitate, profitabilitatea și competitivitatea ramurii industriale, gradul de industrializare)
- *managementul* (elemente ce privesc reputația, calificarea, experiența în conducere)
- *strategia* (gradul de dezvoltare și extindere, posibilități de comercializare a produselor și serviciilor, posibilități de pregătire și specializare a personalului operativ)

Ca o sinteză a tuturor acestor elemente amintite se poate aplica analiza SWOT.

Analiza SWOT (Strength-puncte tari, Weaknesses-puncte slabe, Opportunities-posibilități, Threats-pericole) reprezintă o metodă de analiză ce utilizează tehnici de chestionare. Ea presupune luarea în considerație și evaluarea fiecărui aspect care influențează sau poate influența atingerea obiectivelor propuse și ordonarea informațiilor financiare și nonfinanciare după anumite reguli. Aceste reguli sunt:

- **Punctele tari** reprezintă baza pe care se construiește succesul unei societăți (conducere profesionistă, abilitate, eficiență și cu o moralitate desăvârșită, poziție fruntașă pe piața produsului/produselor respective etc);
- **Punctele slabe** evidențiază lipsuri, carențe asupra cărora societatea se va axa pe măsura posibilităților pentru a le rezolva (înlocuirea tehnologiei, a personalului necalificat cu altul calificat etc);
- **Posibilitățile** reprezintă acei factori externi de care societatea poate beneficia și care trebuie luați în considerare (obținerea de subvenții, reducerea de taxe și impozite, asocierea cu o altă societate etc);

- **Pericolele** sunt evenimente cu o anumită posibilitate de a se produce în viitor și care necesită cunoaștere în vederea micșorării riscului pe care îl implică (o posibilă lovitură de stat, un regim economic instabil, dependența de un singur furnizor a cărui situație financiară suferă variații etc).

Toate informațiile obținute despre client se vor grupa în: factori interni - puncte tari și slabe, factori externi - posibilități și amenințări.

Activitatea de documentare cu care începe analiza unei cereri de credit trebuie să urmărească în primul rând obținerea cât mai multor informații în vederea cunoașterii clientului și a activității desfășurate de acesta. Toate acestea se vor obține din “*Fișa clientului*” ce cuprinde următoarele informații:

1. Date de identificare despre societate: nume, sediul social, forma juridică, data înregistrării la Registrul Comerțului, obiectul de activitate, cifra de afaceri;
2. Capital: valoare, natură, structură, acționari principali;
3. Conducere;
4. Personal - Relații sociale: număr, politica socială;
5. Imobile;
6. Echipamente: dotarea tehnică;
7. Investiții în curs de execuție sau prevăzute a se executa;
8. Producția: activitatea de cercetare-dezvoltare, procesul de producție, materiile prime, furnizorii;
9. Piața actuală: poziția și ponderea pe piață, strategia de dezvoltare;
10. Cererea: evoluția actuală, previziuni, clienți;
11. Produse și servicii: principalele produse, caracteristicile și ponderea lor în cifra de afaceri;
12. Desfacerea produselor și serviciilor - Marketing: clienți potențiali, cheltuieli de promovare a produselor;
13. Produse și servicii bancare: resurse și plasamente pe termen scurt, mediu și lung, operațiuni valutare, garanții bancare;
14. Concurenți;
15. Punctele tari, slabe ale clientului, perspective.

În vederea efectuării analizei propriu-zise a capacității de rambursare a creditelor acordate persoanelor juridice, ofițerul de credit va cere agentului economic solicitator de credit “*Planul afacerii*” sau “*Studiul de fezabilitate*” și documentele financiare: bilanț, bilanță și cont de profit și pierderi din conținutul cărora se desprind atât informații cu caracter general privind activitatea firmei, cât și alte informații cu caracter financiar-economic. Pe baza datelor extrase din aceste documente, ofițerul de credit va proceda la întocmirea “*Fișei de analiză pentru aprobarea creditului*”.

2. **Analiza economico-financiară** urmărește să evidențieze modalitatea de realizare a echilibrului financiar pe termen scurt și rentabilitatea activității agenților economici. Ea se bazează în principal pe analiza bilanțului, bilanței contabile și contului de profit și pierdere și cuprinde următoarele etape:
 - A. **Analiza patrimoniului firmei** are ca obiectiv analiza dinamicii acestuia și a raporturilor dintre diferitele elemente patrimoniale, precum și a schimbărilor intervenite în situația mijloacelor și resurselor, determinate de activitatea desfășurată în cursul exercițiului.

Ea se desfășoară pe două faze:

- “Analiza situației generale a patrimoniului pe baza structurii activului și pasivului bilanțului întreprinderii”, formulându-se concluzii referitoare la poziția firmei în raport de situația generală a ramurii din care face parte și a concurenței.

- “Analiza patrimoniului net și a surselor financiare” (averea firmei la un moment dat) Analiza patrimoniului net, presupune determinarea acestuia pe bază de bilanț și explicarea modificărilor intervenite prin prisma elementelor componente. Patrimoniul Net (= Total Activ - Datorii Totale) se calculează atât pentru perioada curentă cât și pentru cea precedentă, iar diferența dintre cele două perioade indică creșterea sau diminuarea patrimoniului net pentru perioada analizată.

B. Analiza corelației fond rulment, nevoia de fond de rulment, trezoreria netă

Pentru a înțelege bine problemele se impune definirea următoarelor noțiuni:

Fondul de rulment care reprezintă partea din capitalul permanent destinată și utilizată pentru finanțarea activității curente de exploatare. De aici rezultă că fondul de rulment poate fi:

- pozitiv (FRP), în cazul în care pasivele pe termen lung finanțează nu numai activele imobilizate, dar și o parte din activele realizabile;
- negativ (FRN), în cazul în care activele imobilizate nu sunt acoperite integral de pasivele pe termen lung.

De asemenea, se poate vorbi de un fond de rulment existent - FRE și de unul destinat sau prevăzut prin bugetul de venituri și cheltuieli - FRP.

Fondul de rulment = capital permanent (pasive pe termen lung) - active imobilizate

Capitalul permanent = capital propriu + provizioane pentru risc = cheltuieli + datorii

Nevoia de fond de rulment (NFR) este un element de activ și reprezintă active circulante care trebuie să fie finanțate din fondul de rulment. Ea poate fi:

- pozitivă (NFRP), atunci când activele realizabile > datoriile curente;
- negativă (NFRN), atunci când activele realizabile < datoriile curente;

NFR = active realizabile - datorii curente (pe termen scurt)

NFR = (stocuri+creanțe+active regularizate)-(datorii pe termen scurt+pasive regularizate)

NFR = disponibilități - datorii

Trezoreria netă este partea din fondul de rulment care depășește nevoia de fond de rulment. Ea poate fi:

- pozitivă (TNP), când fondul de rulment > necesarul de fond de rulment;
- negativă (TNN), când fondul de rulment < necesarul de fond de rulment.

TN = FR - NFR

TN = TNP - TNN

În analiza corelației dintre aceste categorii, se are în vedere situația existentă și evoluția ei în perioada studiată în vederea stabilirii politicii de finanțare a activității firmei.

C. Analiza corelației creanțe - datorii este importantă pentru activitatea firmei, deoarece acestea influențează capacitatea de plată.

Apariția creanțelor este determinată în principal de relațiile dintre firmă, în calitate de furnizor și clienții săi. Obligațiile și datoriile firmei către terți se formează în cadrul relației acesteia cu furnizorii, acționarii, salariații, bugetul statului, bănci.

În cadrul analizei diagnostic se cercetează evoluția creanțelor și obligațiilor în raport cu cifra de afaceri, pentru a pune în evidență raportul dintre imobilizarea

capitalului firmei și cel care privește folosirea surselor atrase. Ele trebuie să fie analizate în raport cu gradul de vechime. Intervalele de vechime utilizate sunt diferite (pînă la 30 zile, între 30 și 90 zile și peste 90 zile).

D. Analiza vitezei de rotație a activelor circulante

Viteza de rotație a activelor circulante reprezintă un mijloc de caracterizare a eficienței utilizării activelor circulante și un instrument practic de dimensionare a fondului de rulment prevăzut în bugetul de venituri și cheltuieli. Acest indicator reflectă toate schimbările intervenite în activitatea firmei și sintetizează aspectele legate de desfășurarea procesului de aprovizionare și producție, de reducere a costurilor, a ciclului de producție și a perioadei de desfacere și încasare a producției.

Analiza ciclului de producție are ca obiectiv *minimizarea ciclului capitalului circulant și a numerarului* (o apreciere a “zilelor fără bani” sau a “zilelor de diferență între momentul în care banii se plătesc furnizorilor și momentul în care banii se încasează de la clienți”) fără compromiterea calității produselor, forțarea creditorilor, subevaluarea creditului pentru clienți.

E. Analiza riscului pe baza situațiilor financiare

Trebuie ținut minte că documentele financiare în vigoare au fost concepute cu scop fiscal, ele neținînd seama de Standardele Contabile Internaționale. Așadar, ele nu pot arăta performanța financiară reală a companiei necesară pentru a evalua riscul de credit, dar permit calcularea unei serii de indicatori care oferă analistului o imagine clară asupra riscurilor generate de activitatea clientului.

a) Analiza indicatorilor de performanță și profitabilitate

Indicatorii de performanță sunt de mai multe feluri: primari, secundari, terțiari și reprezintă interpretarea diferitelor variabile financiare. Ei cuprind:

1. Randamentul capitalului utilizat = Profit (brut, net) / Capital utilizat X 100;
2. Marjele de profit = Profit (brut, net) / Vînzări (CA) X 100;
3. Marja profitului impozabil = Profit impozabil / Vînzări (CA) X 100;
4. Rentabilitatea cifrei de afaceri = Profit net / Vînzări (CA) X 100;
(Marja profitului din vînzări)

Rentabilitatea cifrei de afaceri exprimă capacitatea clientului în funcție de condițiile concrete de producție, tehnologie organizare, management, să obțină un anumit nivel de profit la un anumit volum de vînzări.

5. Rentabilitatea capitalului = Profit brut / Capital propriu X 100;

Acest indicator exprimă capacitatea clientului de a valorifica elementele patrimoniale și de a genera un câștig net.

6. Rentabilitatea financiară = Profit net / Capital propriu X 100;
7. Rentabilitatea economică = Profit net / Capital permanent X 100;
8. Creșterea vînzărilor = CA analizată / CA de bază X 100;

b) Analiza indicatorilor de eficiență

1. Rotația activelor nete = CA / Capital propriu X 100;
2. Rotația stocurilor = Stocuri / Costul bunurilor X 360;
3. Rotația debitorilor = Debitori / CA (vînzări) X 100;
4. Rotația furnizorilor = Furnizori / Costul bunurilor X 100;
5. Gradul de acoperire a = Venituri medii lunare / Cheltuieli medii lunare X 100;

cheltuielilor din venituri

Un nivel bun al acestui indicator este peste 120%.

Gradul de acoperire a = $\frac{\text{Vinzări medii lunare}}{\text{Cheltuieli medii lunare}} \times 100$;
cheltuielilor din vânzări

7. Gradul de acoperire a necesarului = $\frac{\text{Credite pe termen scurt (aprov, prod, desf) de capital circulant din credite}}{\text{Necesarul de capital circulant}} \times 100$;
8. Indice de utilizare a activelor circulante = $\frac{CA}{\text{Active circulante}} \times 100$;
Indice de elasticitate = $\frac{\text{Active circulante}}{\text{Active fixe}} \times 100$.

c) Analiza indicatorilor de rentabilitate

1. Rentabilitatea utilizării activelor = $\frac{\text{Profit brut} + \text{dobânzi}}{\text{Total active}} \times 100$;
2. Costul fondurilor = $\frac{\text{Dobânzi}}{\text{Total datorii}} \times 100$;
3. Rentabilitatea fondurilor proprii = $\frac{\text{Profit brut}}{\text{Fonduri proprii}} \times 100$.

d) Analiza indicatorilor de lichiditate și solvabilitate ai firmei

1. Lichiditatea se referă la proprietatea elementelor patrimoniale de a se transforma în bani putând fi și un criteriu de grupare a posturilor în bilanț. În cadrul analizei lichidității se calculează doi indicatori și anume:

$\text{Lichiditatea patrimonială} = \frac{\text{Activele circulante}}{\text{Pasivele circulante (curente)}} \times 100$;

Acest raport reflectă capacitatea firmei de a satisface angajamentul pe termen scurt prin mijloacele sale bănești și/sau prin elemente patrimoniale active care se pot transforma în scurt timp în lichidități și este favorabil când valoarea sa este supraunitară. Valoarea subunitară a acestui indicator arată că firma se află într-o situație nesatisfăcătoare datorată imobilizării unei părți din creanțele pe termen scurt în finanțarea activelor fixe. Lipsa de lichiditate este reflectată prin plăți restante față de furnizori, buget, credite restante față de bancă.

$\text{Lichiditatea imediată (testul acid)} = \frac{\text{Active circulante (curente)}}{\text{Pasive curente}} \times 100$

Acest raport reflectă capacitatea firmei de a-și acoperii imediat datoriile și este influențat de calitatea debitorilor. În general se consideră că, pentru un client, cu cât lichiditatea este mai mare, cu atât riscul ca acesta să dea faliment este mai redus. Lichiditatea este ideală dacă este mai mare de 100%. Un nivel mai mic de 100% reprezintă un semnal pentru bancă, deoarece în caz de faliment posibilitățile de recuperare a creditelor acordate se pot materializa integral numai prin valorificarea stocurilor.

2. Solvabilitatea reprezintă capacitatea firmei de a face față obligațiilor bănești, respectiv de a-și onora plățile la termenele scadente prin valorificarea tuturor activelor sale. Și în cadrul analizei solvabilității se calculează doi indicatori și anume:

Solvabilitatea patrimonială arată gradul în care capitalul social vărsat al clientului asigură acoperirea creditelor și împrumuturilor.

$\text{Solvabilitatea} = \frac{\text{Capital propriu}}{\text{Total pasiv (capital propriu + datorii pe TL, TM, TS)}} \times 100$
patrimonială

Se apreciază că valoarea minimă a acestui raport trebuie să fie 30%, iar între 40% și 60% ea este considerată bună. O valoare apropiată de 1 a acestui indicator demonstrează că firma nu are datorii și își susține activitatea din capitalul propriu.

Gradul de îndatorare arată cât din volumul total al activului este acoperit din credite bancare și datorii către terți. Se determină cu ajutorul relației:

$$\text{Gradul de îndatorare} = \text{Total datorii} / \text{Total activ} \times 100$$

Indicatorul este optim când rezultatele obținute sunt pînă la 50%. O valoare relativă apropiată de zero a indicatorului arată că agentul economic are datorii minime sau acestea sunt inexistente și activele patrimoniale sunt acoperite cu sursele sale. Un nivel ridicat al acestui indicator este un semnal de alarmă că societatea este subcapitalizată.

F. Analiza fluxului de fonduri oferă posibilitatea unei mai bune înțelegeri a mișcărilor care au loc la nivelul activelor și pasivelor într-o anumită perioadă, precum și impactul acestora asupra poziției lichidității. Fluxul de fonduri indică sursele din care societatea a obținut fonduri și cum au fost utilizate acestea pe perioada analizată. Tendințele rezultate din analiza fluxurilor de fonduri dau informații despre modul în care clientul și-a desfășurat activitatea și, în condițiile în care se folosesc proiecții de fluxuri de fonduri, oferă informații despre situația societății în viitor.

Situațiile de cash-flow detaliază lichiditatea companiei, arată mișcările numerarului în fiecare perioadă analizată și explică motivul pentru care a existat variația reflectată între bilanțuri. El reflectă o situație a intrărilor de numerar (intrări) și a ieșirilor de numerar (cheltuieli de numerar) într-o perioadă dată. La elaborarea unui flux de numerar trebuie avute în vedere următoarele ipoteze: realitatea previziunilor puse la dispoziție de client, existența unor factori restrictivi în stabilirea prognozelor (vînzările preconizate a se realiza în viitor, prognozele macroeconomice, concurența), necesitatea efectuării unei analize a sensibilității fluxului de numerar în funcție de prognozele avute în vedere. Analiza ipotezelor presupune stabilirea realismului acestora, avînd în vedere tendința clientului de a prezenta o proiecție exagerat pozitivă a evoluției viitoare.

Alte situații de flux de fonduri explică variațiile unor elemente de patrimoniu financiar reflectate în perioada bilanțieră. Ele oferă informații privind evaluarea necesarului de fonduri viitoare și măsura în care această finanțare trebuie obținută din afară, analiza riscului, ciclul de înlocuire a activelor fixe, evaluarea riscului de nerambursare către banca creditoare.

Fluxul de fonduri are la bază următoarele variații, prezentate în tabelul nr. 4.

Tabelul nr. 4.

<u>Surse de fonduri:</u>	<u>Utilizări de fonduri:</u>
Scăderea activelor	Creșterea activelor
Creșterea pasivelor	Scăderea pasivelor

Cea mai simplă formă de fluxuri de fonduri este ilustrată în tabelul nr. 5:

Tabelul nr. 5

<u>Surse de fonduri:</u>	<u>Utilizări de fonduri:</u>
Scădere de creanțe	Creștere de creanțe
Creștere de furnizori	Scădere de furnizori

Creștere de capital	Scădere de capital
Scădere de stocuri	Creștere de stocuri
Creștere de creditor	Scădere de creditor
Scădere de mijloace fixe	Creștere de mijloace fixe
Scădere de disponibilități	Creștere de disponibilități
Profit net	Pierderi
Amortizare*	
Total surse	Total utilizări

*Amortizarea este adăugată la profitul net, deoarece nu implică variații la nivelul numerarului.

În ceea ce privește situațiile prognozate ale altor fluxurilor de fonduri, acestea se elaborează pe baza situațiilor financiare anterioare și prognozate și a ipotezelor referitoare la rata inflației, randamentul activelor, investițiile în mijloace fixe și în capital circulant.

G. Riscul deteriorării activității și utilizarea punctajelor de credit

Succesul în activitatea de creditare se bazează pe calitatea informațiilor, a evaluării, a relației cu clientul și parteneriatul, iar întreprinderile funcționează într-un mediu național și global din ce în ce mai nesigur. Cauzele obișnuite ale deteriorării activității și falimentului sunt:

- financiare: control financiar, structura capitalului, rezervelor și cash-flow-ului, , profitabilitatea;
- strategice: selectare slabă a pieței produsului, extinderea prea mare a activității, structura de marketing slabă în cadrul pieței produsului, amplasare neadecvată;
- organizatorice: structura organizatorică neadecvată, cunoștințe de conducere neechilibrate, lipsa colaborării personalului.

Majoritatea băncilor românești folosesc un sistem de punctaj bazat pe calculul valorii indicatorilor financiari de bază ai firmelor debitoare. În funcție de valoarea acestora se acordă puncte, care sunt apoi adunate, pentru a determina punctajul firmei și a o încadra într-o anumită clasă de risc.

Metodele bancare utilizate pentru evaluarea deteriorării firmei și/sau falimentului, identifică și analizează trăsăturile specifice identificate la companiile falite (trimiterea cu întârziere a informațiilor financiare, explicații vagi referitoare la relațiile cu debitorii/creditorii, schimbarea cenzorilor și conducerii etc).

II. Întocmirea referatului privind promovarea dosarului de credit

Acest referat împreună cu dosarul de credit vor fi prezentate spre analiză Comitetului de Credit și Risc. Referatul menționat va trebui să cuprindă toate elementele verificării, precum și o prezentare sumară a activității firmei, obiectul creditului etc.

III. Negocierea, aprobarea creditelor și încheierea contractelor de credit

Dacă concluziile rezultate din analiza financiară sunt favorabile, conducerea unității bancare negociază cu solicitantul de credit următoarele:

- a) *Volumul creditului* stabilit în funcție de valoarea investiției, de sursele proprii și atrase din care urmează a se rambursa creditul și dobânda aferentă.
- b) *Perioada de acordare a creditului* stabilită în funcție de perioada de realizare a surselor de rambursare a creditului și de perioada de grație (dacă e cazul).
- c) *Modalitatea de acordare a creditului*
- d) *Sumele și termenele de efectuare a plăților din credite* stabilite integral la o dată fixă sau eșalonat pe măsura achiziționării sau realizării obiectivelor investițiilor creditate.
- e) *Termenul de rambursare a creditelor*. Rambursarea creditului se efectuează în rate lunare sau trimestriale, conform înțelegerii dintre părți. La solicitarea clientului se poate acorda o perioadă de grație.
- f) *Nivelul dobânzilor și comisioanelor* va fi negociat între părți la încheierea contractului de credit și se va ține cont de gradul de risc al clientului.

După aprobarea creditului, potrivit competenței, unitatea bancară împreună cu clientul, încheie, înregistrează și inscripționează contractele de ipotecă și/sau de garanție mobilă la judecătoria teritorială, definitivează și semnează contractul de credit.

IV. Urmărirea și controlul derulării creditelor este obligatorie și se efectuează pe toată perioada de creditare, începând cu data acordării creditului și până la rambursarea integrală sau trecerea lor în categoria creditelor neperformante. Ele se realizează de către ofițerul de credite care a efectuat analiza și a propus aprobarea creditului, ocazional sau ori de câte ori stabilește Comitetul de Credite și vizează:

- modul de utilizare a creditelor acordate potrivit destinațiilor pentru care s-au aprobat;

Verificarea se efectuează pe baza datelor din situația contabilă și a celor din contul clientului deschis la bancă. Dacă se constată că sunt plăți care nu corespund destinației creditului, atunci banca atenționează în scris agentul economic și îi cere să ramburseze sumele utilizate necorespunzător. În situația în care agentul economic nu rambursează aceste sume, creditul se trece în categoria celor nerambursate la scadență, urmînd a fi recuperat potrivit procedurii de recuperare a creditelor neperformante.

- evoluția principalilor indicatori economico-financiar și menținerea capacității de rambursare;

Verificarea evoluției principalilor indicatori se face pe baza datelor preluate din situațiile financiare. Dacă în urma analizei efectuate rezultă o situație financiară în regres față de cea din momentul creditării ofițerul de credite va proceda astfel:

- dacă agentul economic nu are datorii restante față de bancă, creditul este urmărit lunar în vederea depistării la timp a situațiilor ce pot periclita modul de rambursare a datoriilor;

- dacă se înregistrează rate sau dobânzi nerambursate la scadență, creditul se trece în portofoliul de credite neperformante, urmînd procedura de recuperare specifică acestui tip de credit.

- existența garanției propriu-zise a creditului (obiectul creditului);

Aceste garanții se regăsesc pe tot parcursul creditării, în activele circulante curente ale societății, verificarea lor făcîndu-se:

- ◇ *scriptic* pe baza datelor financiar-contabile din bilanțele de verificare lunare și din situațiile contabile periodice (bilanț contabil, declarația privind impozitul pe profit)
- ◇ *faptic* asupra bunurilor achiziționate din credite (stocuri de materii prime, materiale, produse în curs de fabricație, produse finite, mărfuri)

Dacă se constată fie că sumele angajate din credit au fost folosite pentru cheltuieli și activități ineficiente sau cu altă destinație decât cea aprobată, fie că există stocuri în altă structură decât cea aprobată, acestea se consideră minus de garanție. Minusul de garanție se rambursează integral sau parțial la data constatării, în limita disponibilului existent în cont, diferențele rămase de rambursat se trec la credite nerambursate la scadență, urmînd a fi recuperate conform procedurii de recuperare a creditelor neperformante.

- existența garanțiilor colaterale și modul de păstrare, conservare sau întreținere a acestora;
- modul în care sunt respectate normele de lucru ale băncii și clauzele din contractele de credit.
- urmărirea riscului pentru creditul restant se face pe cale amiabilă sau prin executare silită. Pentru aceasta se întocmește “dosarul creditului în dificultate”. În cadrul întrevederilor ce vor avea loc între client și ofițerul de credite, se vor analiza cauzele care au condus la întârzierea rambursării creditului și vor stabili posibilitățile de rambursare din veniturile pe care le va realiza din afacere. Dacă clientul nu-și respectă angajamentul față de bancă cu privire la rambursarea creditului, i se va remite o scrisoare în care i se comunică declanșarea procedurii de executare silită.

4.2. Riscul global de creditare

Politica de credit la nivel de bancă este guvernată de calitatea angajamentelor, care se află în strînsă legătură cu calitatea portofoliului de credite al băncii. Portofoliul de credite al băncii trebuie analizat din punct de vedere al ascensiunii, recesiunii economice, dat fiind faptul că factorul obiectiv acționează în direcția deteriorării portofoliului (situație în care clienții sunt afectați apărînd un risc al activității pe bancă). Calitatea portofoliului de credite se măsoară în funcție de ponderea unei mărimi negative în total portofoliu.

Gradul de expunere la risc al portofoliului bancar reprezintă un alt aspect al riscului de credit. În general există tendința de a subaprecia gradul de risc întrucît provizioanele care ar trebui să se constituie diminuează rentabilitatea băncii.

4.2.1. Principiile gestiunii riscului global de credit

- *Diviziunea riscurilor* care are ca scop minimizarea riscului global de creditare prin evitarea concentrării portofoliului de credite, adică prin diversificarea plasamentelor.

Concentrarea portofoliului de credite echivalează cu o structură dezechilibrată a activelor bancare în care ponderea unui anumit grup de debitori devine preponderentă. Această concentrare se poate evita prin diversificări sectoriale (pe ramuri), după forma de proprietate, geografice (zone teritoriale), după scadență.

Pentru clienții mari obținerea de credite pentru investiții se poate dovedi în multe cazuri imposibilă datorită sumei mari solicitate. Totul depinde în acest caz de talia băncilor din sectorul bancar pentru că s-ar putea ca nici o bancă să nu dispună de resurse suficiente pentru creditarea unui astfel de client. De aceea băncile vor folosi credite sindicalizate (mai multe bănci formează o asociație pentru a finanța clientul). Avantajele pentru bănci sunt acelea că nu pierd venituri semnificative (dobânzi, comisioane), realizează diversificarea riscurilor, iar în acest caz de nerambursare pot trata de pe o poziție relativ de forță cu debitorul. Ca dezavantaj ar fi gestiunea greoaie a analizei creditului respectiv.

- *Limitarea riscurilor* este aspectul cantitativ pe care-l îmbracă aplicarea în practică a diviziunii riscului și care are caracter normativ și/sau autonormativ. Deci limitele privind angajamentele bancare față de diferitele componente ale portofoliului de credite se oglindesc în norme fie proprii fiecărei bănci (interne), fie ale băncii centrale.

După sfera de aplicare normele interne pot fi globale sau specifice. Normele globale stabilesc o limită maximă (exprimată procentual) pentru angajarea băncii în operații ce comportă risc de creditare, pe o anumită perioadă de timp. Normele specifice stabilesc plafoane (în sumă absolută) pentru diferite categorii de debitori în funcție de forma de proprietate, sectorul de activitate, zona teritorială în care operează, durata angajamentului bancar.

În ceea ce privește limitele maxime de expunere pe client, totalul angajamentelor de credite nete în lei și în valută față de un singur client corporativ sau față de un grup de clienți legați prin activitate nu va depăși, de regulă, 5% din fondurile proprii ale băncii. În cazuri de excepție Comitetul de Credit și Risc, Comitetul de Direcție și Consiliul de Administrație, în funcție de competențele prevăzute în Normele de Creditare, pot aproba angajamente totale de pînă la 20% din fondurile proprii ale băncii. Suma totală a expunerilor mai mari de 5% nu va depăși în nici un moment fondurile proprii ale băncii.

Normele băncii centrale sunt concepute plecînd de la principiul că minimizarea expunerii la orice risc este sarcina fiecărei bănci și nu vizează decît raporturile băncii cu debitorii mari sau credite cu caracter special.

În conformitate cu prevederile Normei 5/1992 împrumuturile mari acordate unui singur debitor nu pot depăși 20% din fondurile proprii ale unei societăți bancare, iar suma totală a împrumuturilor mari acordate debitorilor nu va depăși de 8 ori nivelul capitalului propriu al societății bancare. Un împrumut este considerat mare atunci cînd suma tuturor împrumuturilor acordate unui singur debitor, depășește 10% din fondurile proprii ale societății bancare.

4.2.2. Indicatorii riscului de credit global

Acești indicatori sunt folosiți pentru a cuantifica riscul și a aprecia calitatea portofoliului de credite. Ei pot fi clasificați în:

- a) *indicatori de structură* reprezentînd ponderea diferitelor categorii de active riscante în activele băncii. Se pot calcula orice fel de structuri care să exprime riscul de creditare:

- Ponderea activelor riscante (credite + depozite) în total active
- Ponderea creditelor în total active măsoară lichiditatea băncii Acest indicator se situează, în general, între 45-80%, peste 65% fiind considerat deja prea mare. Un nivel mare al acestui indicator arată o politică de

creditare agresivă care poate avea implicații asupra creșterilor pierderilor din credite.

- Ponderea creditelor de calitate medie (în observație, substandard, îndoielnice) în total credite este un indicator sugestiv, creșterea lui reflectând o certă erodare a calității portofoliului de credite care poate fi rezultatul acțiunii unor factori interni sau externi.
- Ponderea creditelor problematice și a pierderilor în totalul creditelor arată calitatea portofoliului și poate fi un indiciu în stabilirea provizioanelor în mod corespunzător. În general acest indicator este acceptabil peste 1%, 10% fiind mult prea mare.
- Ponderea datoriilor restante (credite restante + dobânzi neîncasate) în total credite, indicator al cărui nivel trebuie să fie cât mai mic, cu tendința spre 0.
- Ponderea creditelor în total depozite și disponibilități arată modul de acoperire a creditelor cu resurse din depozite și disponibilități și indică riscul de lichiditate. Un nivel acceptabil al acestui indicator trebuie să se situeze sub 80%. O creștere semnificativă a acestui indicator afectează lichiditatea băncii, și poate fi un indiciu în creșterea riscului în creditare.
- Structura portofoliului de credite în funcție de scadente și debitori

b) *indicatori de dinamică*: pot fi indici sau rata de creștere a anumitor elemente de activ și pasiv:

- Dinamica activelor totale
- Dinamica creditelor totale
- Dinamica fondului de rezervă

Riscul este cu atât mai mare cu cât dinamica este mai pronunțată. Dinamica fondului de rezervă constituie indicatorul cel mai relevant, ceilalți doi indicând numai o eventuală accentuare a riscului de creditare (indici de semnalizare).

c) *indicatori relativi* care exprimă gradul de corelare a principalelor elemente de activ cu cele de pasiv. Ei trebuie să fie supraunitari pentru a aprecia că managementul este prudent. În condițiile în care finanțarea riscului global de creștere se face prioritar prin reținere (pe bază de fond de rezervă) principala corelație de analiză este între elementele de activ ce exprimă pierderi potențiale și efective și elementele de pasiv care constituie sursa de acoperire a acestor pierderi. Elemente de activ sunt valoarea pierderilor la portofoliul de credite nerambursate la scadență, iar cele de pasiv: valoarea fondului de rezervă, valoarea capitalului (dacă nu este fond de rezervă), profitul net.

4.3. Calitatea portofoliului de credite

Acești indicatori aduc în discuție necesitatea ca societățile bancare să-și clasifice creditele acordate în una din următoarele cinci categorii, în scopul determinării și limitării riscului de creditare. Corespunzător clasificării portofoliului de credite pe categorii de risc, în legislația bancară românească (Normele BNR) se menționează că

societățile bancare sunt obligate să-și constituie provizioane specifice, după cum urmează în tabelul nr. 6:

Tabelul nr. 6

Tip credit	Caracteristici	Nivel provizion specific
Standard (A)	- credite care nu implică deficiențe și riscuri în administrarea datoriei, rambursarea împrumutului făcându-se în termene stabilite	0%
În observație (B)	credite acordate unor clienți cu rezultate economico-financiare foarte bune, din care, pe perioade scurte de timp întâmpină greutăți în rambursarea ratelor scadente și a dobânzii aferente	5%
Substandard (C)	credite cu deficiențe și riscuri ce pereclitează lichidarea datoriei, fiind insuficient protejate.	20%
Îndoielnic (D)	credite neprotejate de garanții sau protejate într-o mică măsură, fapt pentru care rambursarea devine incertă	50%
Pierdere (E)	credite ce nu pot fi rambursate	100%

Clasificarea creditului și implicit a creditului într-o anumită categorie de risc pentru bancă, are drept scop identificarea creditelor ce necesită o urmărire atentă și diferențierea ratelor de dobânzi.

Clasificarea creditelor se face ținând cont de evaluarea performanțelor financiare ale clientului și de capacitatea acestuia de a-și onora datoria la scadență. Criteriile care sunt avute în vedere în evaluarea performanțelor financiare sunt stabilite de fiecare societate bancară. În urma evaluării performanțelor financiare ale clienților, creditele sunt incluse în una din următoarele categorii, prezentate în tabelul nr. 7.

Tabelul nr. 7

Categoria "A"	- performanțele financiare sunt foarte bune și permit achitarea la scadență a dobânzii și a ratei. Totodată, se prefigurează menținerea și în perspectivă a performanțelor financiare la nivel ridicat.
Categoria "B"	- performanțele financiare sunt bune sau foarte bune, dar nu pot menține acest nivel în perspectiva mai îndepărtată.
Categoria "C"	- performanțele financiare sunt satisfăcătoare, dar au o evidentă tendință de înrăutățire.
Categoria "D"	- performanța financiară este scăzută și cu o evidentă ciclicitate la intervale scurte de timp.
Categoria "E"	- performanțele financiare arată pierderi și există perspective clare că nu pot fi plătite nici ratele, nici dobânzile.

Cuantificarea performanței financiare a fiecărui client, pentru încadrarea portofoliului de credite al acestuia, într-una din cele 5 categorii, se efectuează în funcție de limitele procentuale prevăzute, pe fiecare indicator de performanță financiară în parte. Pentru fiecare indicator de performanță financiară a clientului, în funcție de încadrarea acestuia în limitele stabilite, se acordă următoarele punctaje:

- 10 puncte pentru indicatorii de categoria A

- 8 puncte pentru indicatorii de categoria B
- 5 puncte pentru indicatorii de categoria C
- 2 puncte pentru indicatorii de categoria D
- 0 puncte pentru indicatorii de categoria E.

Prin însumarea punctelor obținute de client, pentru fiecare indicator, se obține punctajul total, pe baza căruia se face încadrarea întregului portofoliu de credite într-una din cele cinci categorii prezentate în tabelul nr. 8

Tabelul nr. 8

Categoria A	- punctaj total între 41 și 50
Categoria B	- punctaj total între 26 și 40
Categoria C	- punctaj total între 11 și 25
Categoria D	- punctaj total între 1 și 10
Categoria E	- punctaj total zero

În funcție de încadrarea clientului în una din cele 5 categorii de credit, se vor avea în vedere următoarele nivele maxime de expunere pe client prezentate în tabelul nr.9

Tabelul nr. 9

Clienți de categoria A	15% din capitalul propriu al băncii
Clienți de categoria B	10% din capitalul propriu al băncii
Clienți de categoria C	7% din capitalul propriu al băncii
Clienți de categoria D	
Clienți de categoria E	

Serviciul datoriei va fi apreciat în funcție de termenele prezentate în tabelul nr.

10

Tabelul nr. 10

“Bun”	- în situația în care ratele și dobânzile sunt plătite la scadență, sau cu o întârziere maximă de 7 zile.
“Slab”	- în situația în care ratele și dobânzile sunt plătite cu o întârziere de până la 30 zile.
“Necorespunzător”	- în situația în care ratele și dobânzile sunt plătite cu o întârziere de peste 30 zile.

Prin combinarea performanțelor financiare ale debitorului cu serviciul datoriei acestuia față de bancă pe baza credite se vor clasifica după cum se observă în tabel nr. 11.

Tabelul nr. 11

Serviciul datoriei Performanțe financiare	“Bun”	“Slab”	“Necorespunzător”	
	Categoria “A”	Standard	În observație	Substandard
	Categoria “B”	În observație	Substandard	Îndoielnic
	Categoria “C”	Substandard	Îndoielnic	Pierdere
	Categoria “D”	Îndoielnic	Pierdere	Pierdere

Categoria "E"	Pierdere	Pierdere	Pierdere
---------------	----------	----------	----------

Cele mai operative modalități de gestiune a riscului de creditare este utilizarea tehnicilor informatice de gestiune a datelor, a sistemelor de evaluare pe bază de punctaj și a sistemelor expert.

4.4. Finanțarea riscului global de creditare

Riscul de creditare este finanțat prin :

1. Contravaloarea garanției (sau asigurarea garanției)
 2. Provizioane specifice de risc (sau rezerve)
 3. Dobândă
1. Acoperirea pierderilor portofoliului de credite prin contravaloarea garanției cuprinde mai multe aspecte :
 - cedarea riscului prin asigurare - practică la credite pe termen lung unde este greu de evaluat expunerea globală. Ea îmbracă două forme: asigurarea bunului ce face obiectul garanției creditului și asigurarea de viață sau de accidente în cazul în care debitorul este persoană fizică.
 - în toate cazurile de acordare de credite se cer *garanții materiale asiguratorii*, evaluate prudențial, care să acopere valoarea creditului, a dobânzii și a unei marje de risc, în funcție de obiectul creditului și bonitatea clientului. În cazurile în care garanția are grad înalt de lichiditate și nu este supusă eroziunii inflației, acoperirea creditului cu garanții poate fi mai scăzută. Simpla existență a garanției, fără existența surselor primare necesare rambursării, nu este un argument pentru acordarea creditului.

Din punct de vedere al codului civil, garanțiile sunt: reale (afectarea specială de către client a unui sau mai multor bunuri din patrimoniul său, în asigurarea rambursării creditului acordat) și personale (angajamentul altor debitori care se obligă cu propriul patrimoniu, să plătească în locul clientului băncii, dacă acesta nu achită la scadență creditul acordat și dobânda).

Garanțiile ce pot fi aduse de debitori sau giranții acestora, se constituie în mod diferit în funcție de organizarea agenților economici, cât și de obiectul și durata creditului și pot fi:

 - Ipoteca convențională ce reprezintă o garanție imobiliară care nu comportă deposedarea celui ce o constituie, obiectul ipotecii constituindu-l numai bunuri imobile actuale aflate în proprietatea debitorilor sau giranților. Bunul ipotecat se ia în calculul garanției creditului la valoarea de asigurare înscrisă la Administrația Financiară.
 - Cesiunea de creanță ce reprezintă o modalitate de transmitere a unei obligații și se realizează prin remiterea titlului. Ea va putea fi admisă drept garanție în următoarele condiții:
 - * existența acordului de voință între cedant și cesionar
 - * acceptarea scrisă din partea debitorului cedant, pentru a putea fi opozabilă debitorului cedat
 - Cesiunea veniturilor rezultate din contracte sinalagmatice a căror executare este ulterioară acordării creditului ce are rolul de a crea pentru bancă convingerea că propriul său client poate fi, la o anumită scadență și pentru o anumită sumă,

creditorul persoanei cu care a încheiat contractul, dacă se realizează obligațiile înscrise în acesta.

- Scrisoarea de garanție bancară ce reprezintă un angajament irevocabil din partea băncii de a plăti, în cazul în care clientul său nu-și poate propriile obligații la scadență. BRD va accepta numai scrisorile de garanție bancară emise de bănci agregate.

1. Provizioanele specifice de risc sunt constituite conform reglementărilor B.N.R.

3. Dobânda este prețul creditului pe care împrumutatul îl plătește pe întreaga perioadă de creditare.

La stabilirea mărimilor dobânzilor practicate, Banca Română pentru Dezvoltare are în vedere următoarele:

- mărimea dobânzii stabilită pe piața financiară în funcție de cerere și ofertă;
- dobânda de refinanțare practică de BNR;
- obținerea de venituri care să acopere cheltuielile băncii și realizarea profitului băncii;
- diversificarea operațiunilor bancare de creditare puse la dispoziția clienților;
- atragerea unor anumite categorii de clienți (persoane juridice și fizice);
- susținerea unor sectoare ale economiei sau a anumitor activități;
- selectarea clienților și consolidarea relațiilor cu cei care au o situație economico-financiară bună;
- protecția împotriva riscului asumat de bancă în activitatea de creditare;
- asigurarea condițiilor necesare competitivității pe piața bancară;
- practicarea unor dobânzi care să țină seama de rata inflației și care să conducă la protecția capitalului băncii.

În plus față de asigurarea unui risc de creditare rezonabil și controlat, bancherul trebuie să se asigure că veniturile din gestionarea creditului sunt pe măsura riscului de creditare asumat plus costul serviciilor bancare colaterale.

Managementul efectiv al unui credit după ce a fost acordat este de asemenea o activitate esențială, mai ales de când frecvența și mărimea creditelor neperformante au determinat majorări în veniturile nete încasate de la clientul debitor (împrumutat).

Veniturile nete încasate de la un client sunt compuse din diverse surse de venituri și speze.

Rata dobânzii încasată peste costul fondurilor este o determinantă majoră a profitabilității în creditare. Competiția tinde frecvent să limiteze rata dobânzii cu care un client este debitat, iar banca trebuie să se asigure că această rată compensează riscul asumat și costul administrării contului.

În determinarea unei rate de dobândă potrivită pentru credit, banca trebuie de asemenea să ia în considerare alte venituri generate de administrarea relației cu clientul. Acestea pot include venituri din managementul trezoreriei și alte servicii pentru tranzacțiile clientului, la fel cum clientul derulând activitatea prin bancă, aduce depozitele angajaților sau cere referințe de credit (scrisori de garanție, scrisori de bonitate, etc).

Evaluarea riscului în activitatea de creditare este dezvoltată numai prin experiență. Cadrul general pentru desfășurarea activității de creditare este absolut necesar din două motive. Mai întâi, pentru că acest cadru bine definit (strategii, politici, norme)

previne ofițerul de credite asupra factorilor importanți de risc legați de cererea de credit. În al doilea rând, acest cadru analitic redă la baza de cunoștințe pe care experiența îi va permite ofițerului de credite să își dezvolte o metodă personalizată de abordare a creditării.

Din acest capitol se poate trage concluzia că, un ofițer de credite de succes trebuie să-și dezvolte două abilități cheie :

- să acorde credite care să aducă băncii venituri atractive, dar care să implice riscuri de credit rezonabile;
- să fie capabil să gestioneze riscurile legate de creditele cu performanțe scăzute pentru a asigura păstrarea expunerii băncii în limite acceptabile.

În același timp, banca trebuie să aibă abilitatea de a-și păstra clienții și de a atrage noi clienți cu afaceri profitabile, viabile, care să constituie potențiali împrumutați cu un serviciu al datoriei foarte bun.

Pentru a asista lucrătorul de bancă în atingerea acestor două obiective, prezentarea din tabelul următor poate fi un cadru definitoriu pentru gestiunea riscurilor din activitatea de creditare :

Etape	Stadii în evaluarea și gestiunea cererilor de credit	Obiective în gestiunea riscului de creditare și a veniturilor din creditare
1.	Evaluarea riscului legat de afacerea clientului	Identificare și cuantificarea riscurilor și a veniturilor potențiale pentru bancă
2.	Estimarea nevoilor financiare ale clientului	Estimarea riscurilor și veniturilor potențiale viitoare
3.	Structurarea condițiilor legate de acordarea împrumutului	Modificarea riscurilor și a veniturilor potențiale
4.	Stabilirea sistemului de urmărire a derulării creditului	Controlul riscurilor și a veniturilor potențiale

Acest cadru general s-a avut în vedere în studiile de caz prezentate în capitolul următor, cu aplicabilitate în analiza a două cereri de credit.

CONCLUSION

Risk estimation during lending activity is better understood through internship. General economic picture is sufficient necessary when the lending activity is provided. First, this well defined picture (strategies, policies, standards) prevent the bankers about main risk factors which could influence the demand for credit. Second, this general picture restores and determine the personalities of bankers by itself.

From this section we may conclude that a bank officer has to develop the following two key abilities:

* to grant such credits which in future will bring profit for the bank, followed by a reasonable risk;

* to be able to administrate credit risks as not to damage the financial situation of the commercial institution, contrary, to bring profit as much as it is possible;

At the same time the bank must have the ability to maintain his clients and to attract new one, capable to return in time and easy the credit arrangements, also creating a favorable solving situation.

Granting credits is one of the hazardous services in comparison with other. That's why the bankers have to be well prepared and well informed when is going to grant the credit. When a credit risk is estimated all the circumstances must be taken into consideration. This process is going to be very hard in a situation of inflation, where the future economic situation couldn't be performed.

Looking through our credit system is truly hard to prevent such risk, because first we have a economic instabilities, second a lot of economic agents doesn't have enough profit to return the credit arrangements. Besides there exists some Government Clarification where some banks are obliged to grant a credit line to some unprofit agricultural enterprises.

Looking forward its remain to hope that situation created in our economy will be improved. The improving situation, as part of general picture will influence positive upon banking activity, it will minimize the lending risk, then the incomes will be improved as to obtain a growth.

A saying says that in banking is important not to lose money. That's why the studying of credit risks implies a special knowledge and good prepared bankers to determine the most efficient policy of a risk policy